

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2022

Jan Zajíček

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Eroze demokracie v Evropě

Bakalářská práce

Autor práce: Jan Zajíček

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: Mgr. Jakub Stauber, Ph.D.

Rok obhajoby: 2022

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 20. 04. 2022

Jan Zajíček

Bibliografický záznam

ZAJÍČEK, Jan. *Eroze demokracie v Evropě*. Praha, 2022. 45 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Jakub Stauber, Ph.D.

Rozsah práce: 57 024 znaků včetně mezer

Abstrakt

Obsahem této práce na téma Eroze demokracie v Evropě je problematika úbytku kvality demokracie v evropských zemích. Tato práce rovněž popisuje přechod států od modelu liberální demokracie k hybridnímu až k nedemokratickému režimu. Eroze demokracie je pozvolná, proto ji široká veřejnost nevnímá, ani se o ni běžně nediskutuje. V odborné debatě politologů je vnímaná rozporuplně, někteří ji vnímají velmi negativně, a to zejména kvůli jejímu výraznému projevu v zemích Visegrádské čtyřky – na Slovensku, v České republice, Polsku a Maďarsku. Naopak někteří politologové tvrdí, že svět je o mnoho demokratičtější, nežli před deseti nebo dvaceti lety. Věnovat se tomuto tématu je důležité hned z několika úhlů pohledu, jednak kvůli rozporuplnosti tématu v debatách odborníků, jednak také z důvodu, že se jedná o reálnou hrozbu pro liberální demokracii. Na začátku se práce věnuje definici základních pojmů související s tímto tématem, samotný pojem eroze demokracie, populismus, hybridní a nedemokratický režim. Poté se pomocí kvantitativního výzkumu, kde se pomocí hodnot od různých světových nevládních organizací práce zkoumá, které evropské státy jsou ohroženy úpadkem klasické liberální demokracie a přechodem k hybridnímu až nedemokratickému režimu státu, nebo jestli se některé z nich již v tomto režimu ocitly. Poté práce popisuje současné trendy dějící se v souvislosti s úbytkem demokracie.

Abstract

Aim of this thesis titled Democratic backsliding in Europe is the problematics of decrease of democratic quality in European countries. This thesis also describes the transition of the states from the classic liberal-democratic model to hybrid and even non democratic regime. Democratic backsliding is a gradual process, therefore the public does not notice it and its not normally discussed in public debates. In the scholar debates is Democratic backslidng taken contradictory, some of the scholars percieve it even negatively and that is because of its significant expression in the Visegrad Group countries. On the other hand, some of the political scientists argue, that the world is now much more democratic than ten or twenty years ago. Addressing this issue is important from several points of view, both because of the divisiveness of the topic in the experts' debates, and the sophomore also because it is a real threat to liberal democracy. In the beginning, the paper focuses on the definition of basic concepts related to this topic, the very concept of the Democratic backsliding, populism, hybrid, and authoritarian regime. This is then done

through quantitative research, where values from various global NGOs are used to examine which European states are at risk from the decline of classical liberal democracy and the transition to a hybrid to non-democratic state regime, or if some of them are already in that regime. Then, the thesis describes the current trends occurring in the context of the decline of democracy.

Klíčová slova

Eroze demokracie, demokracie, populismus, autokracie, komparace, Evropa, Česká republika

Keywords

Democratic backsliding, democracy, populism, autocracy, comparison, Europe, Czech Republic

Title/název práce

Democratic backsliding in Europe

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval panu Mgr. Jakobovi Stauberovi, Ph.D. za ochotu a neocenitelnou pomoc při vypracování této bakalářské práce.

Obsah

1. Úvod	2
1 Vymezení pojmu eroze demokracie.....	4
1.1 Eroze demokracie v literatuře	4
1.2 Pojmy související s Erozí demokracie	6
1.2.1 Demokracie	6
1. Systém brzd a protiváh	7
1.2.2 Autoritářský režim	8
1.2.3 Hybridní režim	9
1.2.4 Populismus	11
1.2.4.1 Populismus na evropské úrovni	12
1.2.4.2 Populismus v periferních oblastech	13
2 Metodologie.....	18
3 Praktická část.....	18
3.1 Index liberální demokracie	19
3.2 Hypotéza 1	21
3.3 Hypotéza 2	24
3.4 Hypotéza 3	28
4 Závěr.....	30

1. Úvod

Tato práce na téma Eroze demokracie v Evropě se zabývá snižováním kvality demokracie v evropských zemích. Práce zkoumá přechod států od modelu liberální demokracie k hybridnímu až k nedemokratickému režimu. Eroze demokracie je pozoruhodným jevem, který lze zpozorovat až v několika posledních desetiletích. V odborné debatě politologů je vnímána rozporupně, někteří ji vnímají velmi negativně, a to zejména kvůli jejímu výraznému projevu v zemích Visegrádské čtyřky – na Slovensku, v České republice, Polsku a Maďarsku. Naopak některými odborníky je toto téma vnímáno, jako nepodstatné. Jejich argumentem bývá, že model liberální demokracie je ve světě stále na vzestupu a těší se vyšší popularitě než několik let zpět.

Hlavním cílem této bakalářské práce je odpovědět si na předem stanovené výzkumné otázky:

- Které státy v Evropě čelí největšímu poklesu kvality demokracie a proč?
- Projevuje se pokles kvality demokracie v České republice?
- Pokud ano, tak jak?

Téma práce autorem bylo vybráno jednak z důvodu rozporuplnosti tématu v debatách odborníků, jednak také z důvodu, že se jedná o reálnou hrozbu pro liberální demokracii. V úvodu práce hodlá autor popsat základní pojmy související s tímto tématem, samotný pojem eroze demokracie, populismus, hybridní a nedemokratický režim. Tyto pojmy je nutno definovat i popsat jejich aplikaci a výskyt v reálném světě.

Hlavní částí práce je výzkumná část, ve které jsou stanoveny tři základní výzkumné hypotézy:

1. Pokud se společnost začne polarizovat, je vyšší šance že se začne přiklánět k populistickým vůdcům.
2. Pokud nastane ekonomická krize, lidé přestanou věřit tradičním politikům a politickým stranám.
3. Pokud se v zemi objeví problém s imigrací a nezmění se nálada ve společnosti, mohou občané sklouzávat ve své volbě k radikálnějším politickým stranám.

V hlavní části práce autor využívá a porovnává hodnoty z různých světových nevládních organizací pomocí kvantitativně-komparativního výzkumu. Autor si dává

za úkol s využitím výzkumných hypotéz zjistit, které evropské státy jsou ohroženy úpadkem klasické liberální demokracie a přechodem k hybridnímu až nedemokratickému režimu státu, anebo jestli se některé z nich již v tomto režimu ocitly.

Před závěrem práce lze najít několik základních doporučení vyplývajících z výzkumu, díky kterým lze předejít zhoršení kvality demokracie v zemi. Samotný závěr je věnován vyhodnocení získaných dat, pomocí kterých autor zkoumal hypotézy zmíněné výše v úvodu.

1 Vymezení pojmu eroze demokracie

Tato kapitola se věnuje vymezení pojmů spojených s hlavním tématem práce typu populismus, demokracie, hybridní a autoritářský režim. Taktéž pokrývá základní teoretická východiska nutná k vytvoření a vyhodnocení hypotéz.

Demokracie se dělí na dva základní typy: přímá a zastupitelská. Přímá demokracie spočívá v tom, že je většina legislativní moci přenesená na občany, ti poté hlasují o přijetí zákonů pomocí referend. Tento způsob vlády je v dnešní době již neobvyklý, nejvíce ho lze pozorovat ve Švýcarsku, v menší míře pak v Itálii nebo v Irsku. Zastupitelská demokracie je pozorovatelná v drtivé většině moderních demokratických států, například v USA, Kanadě, Německu nebo Francii. Spojením uvedených dvou pojmů vznikne Eroze demokracie, kdy tento termín znamená postupné rozrušování demokratického systému vlády a nahrazování ho jiným, mnohdy nedemokratickým systémem.

1.1 Eroze demokracie v literatuře

Nancy Bermeo, přední americká politoložka, se ve své práci *On Democratic Backsliding* (2016) věnuje zásadním dosud nezodpovězeným otázkám na toto téma, jako například co způsobuje transformaci z demokratického režimu do režimu autoritářského, jak proces probíhá a jaké jsou nejčastější verze přeměny režimů. Backsliding může demokracii dovést k různým koncovým bodům různými rychlostmi. Tam, kde zahrnuje rychlou a radikální změnu v celé řadě institucí, vede k otevřenému demokratickému zhroucení a k režimům, které jsou jednoznačně autoritářské. Tam, kde má backsliding podobu postupných změn napříč více ohraničenými soubory institucí, je méně pravděpodobné, že povede k totální změně režimu a spíše je pravděpodobnější, že přinese nejednoznačně demokratické nebo hybridní politické systémy. Když backsliding přináší situace, které jsou proměnlivé a špatně definované, je přijetí opatření na obranu demokracie obzvláště obtížné. V současné době svět spíše spíše k postupnému ústupu demokracie než k náhlým vojenským převratům. Současné formy ústupu demokracie jsou nejednoznačnější, pokud získají širokou podporu veřejnosti a často se tak i děje. Jak dokládají události z května 2014 v Thajsku, obrovské množství občanů může podpořit nezákonné svržení zvoleného úředníka. Tato nepříjemná pravda znamená, že ti, kdo se snaží zvrátit ústup, se musí vyrovnat nejen se státními aktéry, kteří zkonstruují přechod k jiné formě režimu, ale i s mobilizovanou masou občanů.

Steven Levitsky má ve své práci *The myth of democratic recession* (2015) na danou problematiku rozhodně optimističtější pohled. Tvrdí, že svět je nyní podle zásadních ukazatelů demokratičtější než před deseti nebo dvaceti lety. Jako zásadní ukazatele řadí Polity IV a hodnocení nezávislé organizace Freedom House, který hodnotí svobodu projevu, volby a soudy v jednotlivých zemích. Pokud by byla výchozím bodem polovina nového tisíciletí, často uváděná jako začátek demokratické recese, tři ze čtyř indexů vykazují buď nulovou změnu, nebo mírné zlepšení. Pouze Freedom House vykazuje pokles v letech 2005 až 2013 a tento pokles je mimořádně mírný. Na období let 2000-2013 je skutečně nejpozoruhodnější, jak málo demokracií se skutečně rozpadlo. Sedm zemí, které Freedom House na konci 90. let klasifikoval jako svobodné, dnes již jako svobodné klasifikovat nelze: Bolívie, Ekvádor, Honduras, Mali, Filipíny, Thajsko a Venezuela. Z těchto sedmi případů došlo k poklesům skóre pro Ekvádor, Bolívie a Filipíny jen okrajově a všechny tři režimy zůstaly v roce 2014 na hranici demokracií.

Sönmez (2020) uvádí ve své práci dva zásadní postupy, které se objevují v souvislosti s erozí demokracie, a to zhroucení demokracie a ústup demokracie. Erdmann (2011) popisuje přesun z demokratického režimu na hybridní jako hybridizace, zhroucení demokracie nastává v moment, kdy se z demokracie nebo hybridního režimu stane režim autoritářský. Maďarsko je názorným příkladem hybridizace. Maďarsko bylo do roku 2018 klasifikováno organizací Freedom House jako „svobodná země“. Od té doby je demokracie v zemi již nějakou dobu pod tlakem. V roce 2018 byl status Maďarska změněn na „částečně svobodnou zemi“. Přímý přerod ze „svobodné země“ na „nesvobodnou zemi“ je vzácný. Erdmannova studie ukázala, že pouze pět z dvaapadesáti případů ústupu demokracie bylo přímým přechodem od demokratického režimu k autoritářskému režimu a z toho čtyři z nich se odehrály před rokem 1989. Druhým jevem je ústup demokracie. Hovoří-li se o ústupu demokracie, nemá se na mysli přechod od demokratického režimu k režimu autokratickému, ale spíše ztrátu kvality demokracie v rámci téhož režimu.

Politolog Hanley (2018) se zabývá ve své práci zejména problémy střední a východní Evropy. Země bývalého východního bloku se potáčí v potížích, kdy tyto potíže přesahují problémy špatné kvality demokracie, obvykle chápané jako dědictví komunistického nebo předkomunistického režimu, anebo jako vedlejší účinky transformační politiky: zakrnělé občanské společnosti, neangažovaní a nedůvěřiví občané, strany postrádající sociální kořeny a v neposlední řadě také zkorumpovaná a neefektivní veřejná správa. Politická dynamika v Polsku i Maďarsku mapuje širší globální vzorce demokratické regrese v podobě „executive

aggrandisement“ vyvolávající sklouznutí od demokracie k jakékoliv formě hybridního režimu, není vyloučena i možnost autoritářství (Bermeo, 2016).

Debata o demokratickém ústupu ve střední a východní Evropě se stále točí kolem scénáře, kdy neliberální populistická strana získá absolutní parlamentní většinu a pustí se do konzervativně-nacionalistického projektu, v němž se soustředí výkonná moc, odstraňují nebo znemožňují kontroly a rovnováhy a uplatňují nad veřejnými institucemi stranickou kontrolu (Guasti & Mansfeldová, 2018).

1.2 Pojmy související s Erozí demokracie

1.2.1 Demokracie

Jednou ze základních složek samotné demokracie je svoboda. Druhů svobod je hned několik, z politologického hlediska jsou ale nejdůležitější svoboda názoru, svoboda sdružování, svoboda projevu apod. Zároveň jedním z prvních projevů poklesu kvality demokracie je omezování lidských svobod ze strany státu, jelikož svoboda vypovídá o ochraně práv jednotlivce. Svoboda, konstitucionalismus a práva jednotlivce zřetelně rozlišují demokracie od nedemokracií nebo autokracií. Svoboda také může být chápána jako aspekt demokracií, který je od druhé poloviny dvacátého století striktně provázán s mezinárodními lidskoprávními režimy (Dahl, 2003).

Hranice mezi tradičními složkami svobody je často velmi tenká. Termín právní stát se vztahuje k účinnému zajištění legálních požadavků kvalitní liberální demokracie, má za cíl chránit práva občanů, udržovat pořádek v zemi a limitovat moc vlády. Zaručuje rovnost občanů před zákonem a absenci absolutní moci, která by stála nad zákonem (Dahl, 2003).

Liberální demokracie tkví v omezování represivní moci státu, kde ve velmi kvalitních demokraciích nemohou úředníci svévolně překračovat meze určené právním řádem. Soudy musí být nezávislé, nezaujaté a apolitické. Před soudem musí být občanům garantováno právo na rychlý, veřejný a spravedlivý soud, při kterém platí zákaz právní retrospektivy a je ctěn princip presumpce neviny (Lebeda, 2016).

Dalším velmi důležitým aspektem kvality demokracie je politická rovnost. Politická rovnost by měla být založena na transparentnosti politických stran a jejich představitelů, participativním rozměrem celé politické scény a zastoupením veřejných zájmů. Rovnost je v očích politických vědců stejně kontroverzní pojem jako svoboda. Vysoce kvalitní demokracie by měla být politicky rovná, čímž se dosáhne férové distribuce zdrojů i příležitostí. Rovnost by se také měla vztahovat na otázky genderu i náboženských,

či etnických menšin. Myšlenka plně rovnostářského režimu je ale jen utopická, nezahrnuje ekonomickou rovnost, jen politickou a sociální (Lebeda, 2016).

Třetím kritériem kvality demokracie je politická participace. Ta značí, že občané země jsou dobrovolně politicky činní a mají aktivní roli v utváření zákonů a politických rozhodnutí. Každý liberálně demokratický stát nabízí občanům participovat, ale jen ve velmi kvalitních demokraciích toho občané využívají dobrovolně a aktivně. Vysoce kvalitní demokracie vyžaduje po svých občanech vysokou míru politického uvědomění, racionality a politické gramotnosti. Participace také může být chápána jako vysoká účast ve volbách, zastupitelé mají poté vyšší legitimitu díky vyššímu počtu odevzdaných hlasů v jejich prospěch. Nejedná se ale pouze o účast na institucionalizovaných politických procesech, občan se může do politiky zapojit i prostou účastí na demonstracích, členstvím v organizacích nebo v sociálních hnutích. Důležitou podmínkou participace je, aby byla nenásilná a smysluplná (Lebeda, 2016).

Čtvrtým principem kvalitní demokracie je princip institucionalizované kontroly, tou občané drží své zástupce odpovědné za své rozhodnutí a responzivní. Součástí institucionalizované kontroly je stabilita vlády, veřejná podpora i efektivita byrokracie. Občané kontrolují své reprezentanty s cílem udržení svobody a rovnosti, vláda však musí být akceschopná a musí disponovat jistou mírou autonomie v rámci zákona (Lebeda, 2016).

1. Systém brzd a protiváh

Systém brzd a protiváh, anglicky checks and balances je jedním z mechanismů zajišťujících rovnováhu státní moci. Pomocí tohoto mechanismu se zabezpečuje, aby ani jedna ze složek státní moci nezískala výsadní postavení a neohrozila tak demokratickou podstatu systému. Podle tohoto systému jsou jednotlivé složky státní moci oprávněny bránit jednání jiných složek státní moci a sdílet moc. Systém brzd a protiváh se uplatňuje především v ústavních vládách, kde je státní moc v demokratickém systému oddělena na výkonnou moc (exekutivu), která vykonává zákony, zákonodárnu moc (legislativu), která zákony vydává a soudní moc (justici), která zákony vykládá a vymáhá. Brzdy a protiváhy, které mění dělbu moci, mohou být prováděny v parlamentních systémech uplatňováním práva parlamentu hlasovat o nedůvěře vůči vládě, vláda nebo kabinet zase může parlament rozpustit. V systémech jedné politické strany mohou neformální kontroly a rovnováhy fungovat, když orgány autoritářského nebo totalitního režimu soutěží o moc (Kant, 1991).

1.2.2 *Autoritářský režim*

Pojem autoritarismus se v očích kritiků nedemokratických režimů netěší takové pozornosti, jako jemu příbuzný pojem totalitarismus. Juan José Linz definuje autoritativní režim jako politický systém s omezeným politickým pluralismem bez vedoucí ideologie, v nichž vůdce či malá skupina vládnoucích uplatňuje moc ve špatně definovaných, avšak předvídatelných hranicích (Balík, 2007).

Autoritářský režim lze také definovat jako pomyslný most mezi demokratickým a totalitním režimem. Pokud dojde ke shodě na teorii, že totalitní režim je v praxi jakožto abstraktní ideál jen těžko udržitelný, pak vše směřuje k závěru, že většina nedemokratických politických systémů se pohybuje spíše v rovině autoritářského než totalitního režimu. Autoritarismus je podroben hned třem různým druhům kritiky. Jako první se odborníci zaměřili na samotnou etymologii pojmu autoritarismus, a to z důvodu, že pochází ze slova autorita, které může být vnímáno pejorativně jako zneužití moci. Giovanni Sartori se pokusil vyřešit problém tím, že definitivně oddělil pojmy autorita a autoritarismus a zabránil tak pojmu autorita před úplným zničením (Kubát, 2006).

Druhý bod kritiky přichází ze zemí střední a východní Evropy, které si v minulém století prošly nedemokratickým režimem. Právě těmto zemím nepřijde pojem autoritarismus adekvátní pro hrůzy těch režimů, kterými si prošly. Pro tyto režimy je příhodnější pojmenování totalitarismus nebo despotismus.

Třetí rovina kritiky autoritarismu se opírá o statickosti tohoto pojmu, kvůli které do něj nelze zahrnout všechny současně vznikající a existující podoby autoritarismu. Obecná definice pojmu pojmenovává pouze fundamenty, které se ale v průběhu času nemění (Kubát, 2006).

Nejvýraznějším rysem autoritativních režimů je limitovaný pluralismus, kdy veškeré organizace nemusí být podřízeny jedinému národnímu centru. Režim toleruje i organizace s politickým přesahem pod podmínkou, že nebudou zpochybňovat podstatu režimu a musí mu být loajální. Pro autoritářský režim je také význačná malá, mnohdy nulová sociální mobilita, na občanech je patrná značná apatie. V autoritářském režimu se svobody, konání i myšlení jednotlivců podřizují státní autoritě, většinou ve formě jednoho diktátora či elitní skupiny. Autoritářský režim je často zaměňován s totalitním režimem, ale v totalitním režimu je, na rozdíl od autoritářského, výrazná vedoucí ideologie. Většinou začíná velkou a krvavou revolucí a území s občany je ovládáno armádou (Linz, 2000).

Německý politolog Wolfgang Merkel rozvedl teorii tím způsobem, že rozdělil autoritarismus na devět hlavních typů režimů. Některé přebírá od Linze, jiné rozděluje na několik menších a některé pojmenovává zcela nově. Prvním jsou Komunistické autoritativní režimy, kde veškerou reálnou moc drží vedoucí politbyro, což je malý orgán na vrcholu stranické pyramidy a režim připouští jen minimální pluralismus. Příkladem tohoto typu je Sovětský svaz bezprostředně před a po diktatuře J.V. Stalina nebo komunistický režim v Maďarsku a Polsku. Druhým typem jsou fašistické autoritativní režimy, které se od ostatních liší diktaturou vůdce a vůdcovským principem, který je pro jejich definici zcela nezbytný. Fašistické autoritativní režimy se od totalitních forem liší svou nedokonalostí a nedotažeností základních rysů. Tento typ režimu byl k vidění v Itálii mezi lety 1922 a 1943, také v Rumunsku pod vládou ministerského předsedy Antonescu a na Slovensku během druhé světové války. Třetím typem jsou Militaristické autoritativní režimy, tento typ slučuje podstatnou část typů Linzových byrokraticko-militaristických režimů. Merkel rozlišuje dvě formy militaristických režimů, ty, kde vládne junta nechatismatických vojáků – Latinská Amerika v 60. a 70. letech minulého století a režimy, kde místo junty vládne vojenský vůdce, například velkou část Frankova režimu ve Španělsku, nebo Horthyho Maďarsko. Čtvrtý a pátý typ jsou Organicko-etaistické autoritativní režimy a Rasistické autoritativní režimy, oba odpovídají Linzově definici. Šestým typem jsou modernizační autoritativní režimy, které Merkel vyčlenil ze zmiňovaných byrokraticko-militaristických režimů. Jde o režimy nastolené za účelem modernizace tradiční společnosti, například Násirův Egypt, nebo Pinochetovo Chile. Sedmým typem jsou Teokratické autoritativní režimy, které doplňují teokratické totalitní režimy. Hranice mezi nimi a totalitarismem je velmi tenká, mají sklony k sklouzávat do totalitarismu. Příkladem je zde Tibet v letech 1911-1950. Osmým typem autoritarismu jsou Dynastické autoritativní režimy, kde samotný režim stojí na dynastickém principu, občané nevolí, neexistuje ústava a král je hlavou exekutivy i legislativy. Příkladem jsou zde šejkovské režimy v Perském zálivu. Devátým a posledním typem jsou Sultatnistické autoritativní režimy, které odpovídají plně Linzově definici (Balík, 2012).

1.2.3 Hybridní režim

Hybridní režim je těžké definovat z důvodu jeho nejasného ohraničení, neexistuje vymezená hranice jak mezi demokracií a hybridním režimem, stejně tak mezi autoritářským a hybridním režimem. Na hybridní režimy lze nahlížet dvěma způsoby, první pohled vychází z dichotomického vnímání politických režimů a vnímá hybridní režimy jako neúplné

demokracie nebo neúplné autokracie. Z trichotomického pohledu na ně lze nahlížet jako na plnohodnotný režim existující po boku demokracie i autokracie (Bílek, 2015).

Prapůvod hybridních režimů lze nalézt již v padesátých letech 20. století, a to v koncepci polodemokratických režimů S.M. Lipseta, skutečně se o nich začalo hovořit až na konci osmdesátých let minulého století. Hybridní režim je velmi obecné označení, které obsahuje velké množství definic a různých koncepcí. Politolog Matthijs Bogaards vymezil tři základní kategorie nových forem nedemokratických režimů, semi-autoritarianismus, soutěživý authoritarianismus a liberalizovaná autokracie. Liberalizovaná autokracie se týká zejména zemí, které přešly na demokracii v tzv. třetí vlně demokratizace. Třetí vlna demokratizace probíhala mezi lety 1970 a 1990, kdy se jedná o země a státy vedené jednou stranou nebo diktátorem. Například Frankovo Španělsko nebo Salazarovo Portugalsko nebo i demokratické proměny ve státech jižní Ameriky a v Asii, zejména v oblasti Asijských tygrů. Tyto režimy sice splnily minimální kritéria demokratizace, ale nestaly se demokraciemi v pravém slova smyslu. V defektních demokraciích je nedostatečně uplatňován systém brzd a protivah, nebo v nich chybí některé prvky právního státu. (Bogaards, 2009)

Hybridní režimy stojí někde na pomezí demokracie a autoritářského režimu, nejsou ani demokracií ani autoritarismem v pravém slova smyslu. Na jednu stranu v nich sice existují formální demokratické instituce a principy, ty ale nejsou v praxi využívány. Naopak běžná politická praxe je spíše autoritativní.

Nový autoritarismus představuje státy, které jsou navenek demokratické, ale demokracie je zde pouze ozdobou. Do této definice spadají pseudodemokracie, kde existuje formální multipartismus, dělba moci i základní ochrana práv a svobod, ale neprobíhá zde svobodná politická soutěž.

Dichotomie = rozdělení na dvě naprosto odlišné věci – savci se dělí na suchozemské a vodní, trichotomie odvozená od toho (Merriam-Webster, 2022).

Otázka hybridních režimů je v současnosti předmětem mnohých odborných debat, kde mají spoustu zastánců, ale zároveň se ozývá i kritika. Debata je prozatím jen velmi omezená, hybridní režimy dosud jen označují celou řadu různých koncepcí, přít se lze o jejich konkrétní typy. Bod sporu mezi podporovateli a kritiky je samotná existence hybridního režimu jako takového.

V české politologické komunitě se k problematice hybridních režimů nejvíce vyjadřovali politologové Stanislav Balík, Jan Holzer a Michal Kubát a Jaroslav Bílek. První dva jmenovaní se ve své společné knize Postkomunistické nedemokratické režimy: Studie k

proměněnám politické teorie v posttranzitivním čase z roku 2007 vyjadřují skepticky k hybridním režimům v regionu středovýchodní Evropy a postkomunistického prostoru na základě jejich výzkumu. Tento region podrobili zkoumání klíčových aspektů charakteristických znaků Linzova pojetí autoritářského režimu. Výsledkem výzkumu bylo zpochybnění celé teorie hybridních režimů a návrh k návratu k původnímu Linzovu pojetí autoritarismu a přijetí jejich autoritativní podstaty.

Proti tomuto pojetí se postavil Kubát, který v recenzi publikace Balíka a Holzera uvedl, že hybridní režimy nelze spojovat jen s postkomunistickými zeměmi, které nezvládly demokratickou konsolidaci. Podle Kubáta je zřejmé, že v Evropě existují státy, které jsou i otevřeně autoritativní. Je otázkou diskuse, jak tyto režimy klasifikovat, ale nebylo by moudré kvůli nim zpochybňovat celou teorii hybridních režimů.

1.2.4 Populismus

Oxfordský slovník definuje populismus jako „*politický přístup, který cílí zejména na obyčejné lidi, kteří cítí obavy, že jejich problémy nejsou mezi elitami, které zvolili vyslyšeny.*“ Nebo politolog Cass Mudde z University of Georgia definuje populismus jako „*Úzká ideologie, která považuje společnost za nekonečně rozdělenou do dvou homogenních a antagonistických skupin: „čistý lid“ a „zkorumpovaná elita.*““ (Mudde, 2004).

Populismus je tzv. úzká ideologie, která pouze vymezuje své postoje a nesnaží se vytvořit ideální politický systém. Rovněž je na něj možno nahlížet jako na styl politické komunikace, kdy se strana nebo konkrétní politik snaží zapůsobit krátkými a údernými hesly na co největší masu obyčejných lidí. Populismus můžeme dělit několika možnými způsoby, z hlediska komunikace na thin (prázdný) a thick (vyklučovací, anti-elitářský) populismus, nebo z hlediska politologie na levicový (bojující proti oligarchii) a pravicový (vymezující se proti určité menšině). Na tenkou ideologii populismu se poté roubují tradiční ideologie jako například kognitivismus a liberalismus. Populisté zde kombinují tradiční politiku a ideologie s anti-establishmentovou rétorikou požadující radikální a razantní politické reformy, při kterých hlásají vyšší transparentnost politiků a jejich odvolatelnost. Takové politické uskupení mají velký potenciál ve volbách uspět ať už v koalici nebo samostatně. Následně se ale kvůli vnitřním neshodám rozpadají, čímž připravují půdu pro nově vznikající strany a vytváří spirálu protestů a nestability (Hanley, 2018).

1.2.4.1 Populismus na evropské úrovni

Populismus lze pozorovat nejen v Českém prostředí, ale také v Evropském, jednou z nejnápadnějších populistických stran moderní historie je italská Forza Italia založena roku 1994 italským podnikatelem a někdejší předsedou italské vlády Silviem Berlusconiem. Forza Italia se řadila do takzvaných „business-firm“ parties, měla tedy velmi široké spektrum zájmů a řešených problémů, díky čemuž nabírala do svých řad velké množství členů a sympatizantů. Zároveň to byla i takzvaná podnikatelská politická strana. Podnikatelská politická strana se vyznačuje podkopáváním tradičního institucionalismu, byrokracie v rámci strany je omezená na úplné minimum, většina každodenních úkolů je outsourcována na firmy a experty v daném oboru bez bližších vazeb ke straně. Strana jako celek je koncentrována okolo vůdčí osobnosti podnikatele, který stranu jak financuje, tak i určuje její politiku a směřování. Členství ve straně nebývá většinou voleno z ideologických důvodů, nýbrž jako rychlejší cesta k úspěchu na poli politiky a rychlejšímu kariérnímu postupu. Voliči často také nejsou politicky vyhranění, radí se spíše k věrným zákazníkům než k plně identifikovaným se stranickou politikou a ideologií (Hopkin & Paolucci, 1999). Forza Italia je modelovým příkladem populismu a podnikatelské strany, byla založena roku 1994, avšak většího významu se jí dostalo po jejím rozpadu a znovuoživení roku 2013. Strana se profiluje jako levicově liberální, avšak vůči palčivým sociálním otázkám typu potraty a LGBT komunita se staví konzervativně. (Mariotti, 2010)

V Evropě existují naprosto zářné příklady levicových i pravicových populistických stran. Za levici je potřeba zmínit rozhodně řeckou SYRIZU, která ve svém programu z roku 2012 uvádí až krajně levicové myšlenky. Za pozornost zde stojí například znárodnění bank, 75% zdanění u příjmů přesahující 500 000 EUR, daňové zvýhodnění základních produktů a naopak zvýšení daní u luxusního zboží. Z populistických bodů v programu je možné uvést vystoupení země z NATO, zavedení referend pro mezinárodní smlouvy, smazání rozdílů mezi výplatami u žen a mužů a znovuzavedení 13. platu. Jako zástupce pravicově populistických stran uvádím francouzské Národní sdružení pod taktovkou dcery jednoho z nejnápadnějších francouzských politiků historie Marine Le Pen. Národní sdružení se z počátku profilovalo jako velmi pravicově nacionalistické hnutí se sklony k rasismu, v současné době ale již ustoupilo od radikálních myšlenek a snaží se jít lidem naproti pomocí populismu. Několik nacionalistických bodů v programu ale přesto zůstalo, například omezení imigrace, obnovení trestu smrti a nižší daně. Z populistických bodů je to například

zastavení výstavby mešit ve Francii důvodu narůstajícímu problému s muslimy způsobeným evropskou migrační krizí z roku 2014 nebo euroskeptismus.

1.2.4.2 Populismus v periferních oblastech

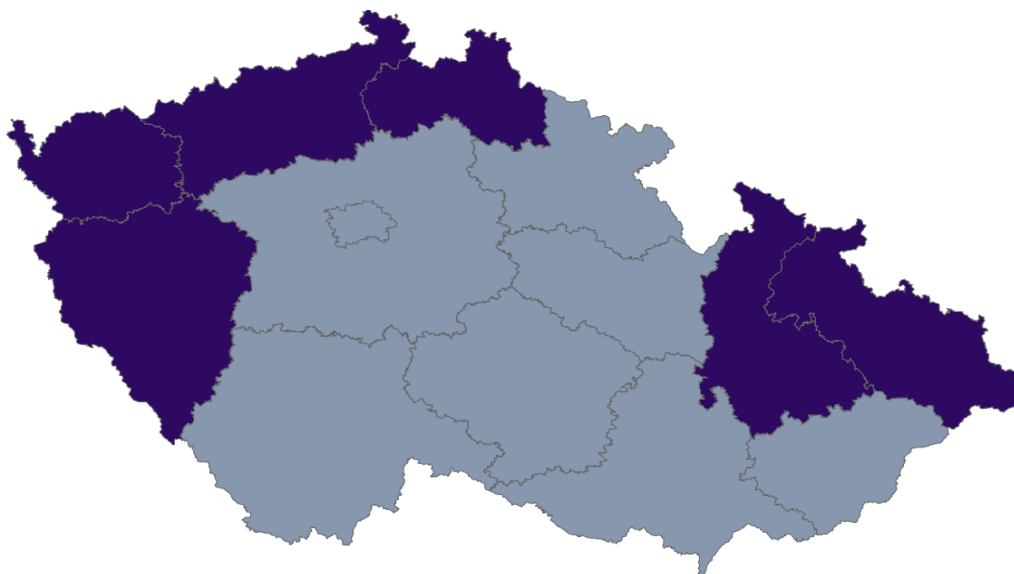
Jednou z příčin vzestupu populismu je jeho popularita mezi chudšími vrstvami obyvatel. Populismus ve vyloučených lokalitách je známý a již několikrát popsáný problém. V České republice vzrostl problém vyloučených lokalit v devadesátých letech, kdy byly nejchudší skupiny obyvatel nuceny opustit byty v nejlukrativnějších oblastech a přesunout se na periferie měst. Došlo tak k cílenému shromáždění obyvatel s příjmem na úrovni životního minima ze standardního do substandardního bydlení. S problémem vyloučených lokalit úzce souvisí pojem sociálně prostorové diferenciaci, který označuje nerovnoměrné rozložení skupin obyvatel na určitém území, a to jak etnické, kulturní nebo věkové. Výrazným projevem sociálně prostorové diferenciaci je rezidenční segregace, která poté může vyústit ve vznik ghett, kde se koncentrují rizikové charakteristiky prostředí jako nedostupnost zdravotní péče a kvalitních vzdělávacích institucí, vysoká kriminalita a nezaměstnanost (Horák, 2013).

Analytik Daniel Prokop se v rozhovoru pro online deník Alarm vyjádřil k problému populismu v okrajových krajích následovně: *„Zprvce si asi strany zvykly, že v tch regionech je o osm až devt procentních bodů nižší volební účast, a nepřinášejí tedy tolik hlasů. Zaměření menších stran na chudé menší kraje jako Karlovarsko navíc limituje systém přepočtu hlasů, díky němuž přes ně nemohou dostat mandáty. Za druhé v řadě stran vyrostla foldynovská linie politiků, kteří ty nerovnosti využívají v boji proti Praze. Aby ale nemuseli nic moc dělat, převádějí je do kulturního konfliktu nebo v rovině řešení jdou proti „nepřizpůsobivým“.“*

Reálným řešením nešťastné situace by bylo usnadnění možnosti oddlužení, snížení daňové zátěže levné práce anebo investice do školství. Populisté ale využívají frustrace, která sužuje občany těchto regionů a zbrojí proti nepřizpůsobivým a imigrantům. Pro rozhodnutí voliče je naprosto zásadní "bublina", ve které se pohybuje on, jeho bezprostřední okolí, přátelé, rodina, kolegové. Ale i on-line prostředí, ve kterém se pohybuje, sociální síť se snaží uživatele udržet na své platformě co nejdéle, nabízejí mu tedy obsah, se kterým uživatel souzní a na který reaguje. U lidí, kteří se nachází v názorově homogenním prostředí, existuje mnohem větší pravděpodobnost, že bude volit stejně jako lidé v jeho okolí. Toto platí i pro názorově nevyhraněné voliče, kteří budou volit stejně jako jejich okolí, protože jim to přijde přirozené (Rychlíková, 2018).

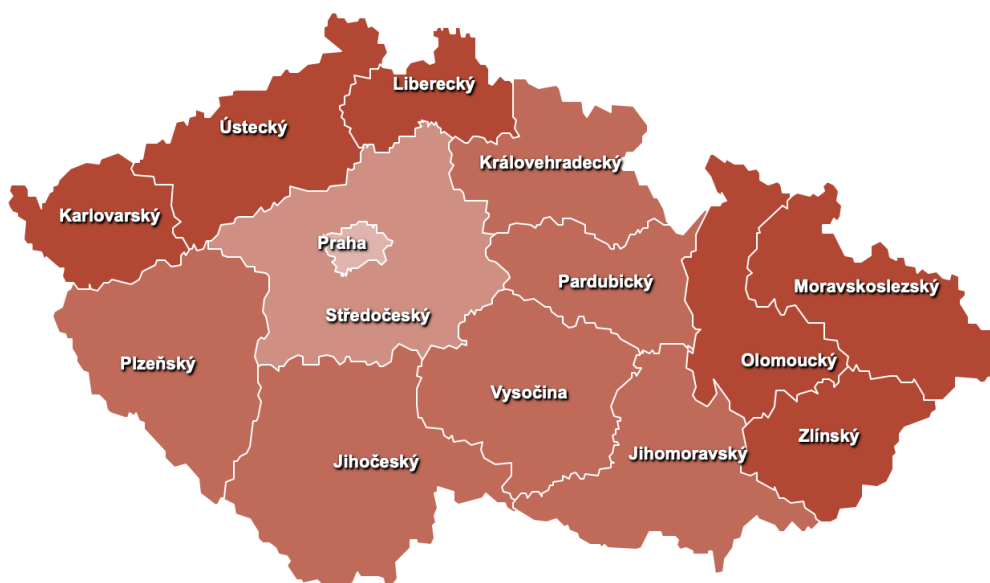
Maškarinec (2018) se ve své práci *The rise of new populist political parties in Czech parliamentary elections between 2010 and 2017: The geography of party replacement* zaměřuje na rozvrstvení popularity populistických stran při volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 2013 a 2017, kde zároveň sleduje i změny v těchto dvou volebních obdobích. Ve svém výzkumu využívá dat o úspěšnosti stran ANO 2011, Věci Veřejné, hnutí Úsvit a hnutí SPD.

Jedním z výsledků výzkumu je i například přesun voličské základny hnutí ANO 2011 mezi volebními roky z původně rozprostřené po celé ČR do severozápadního a severomoravského regionu, tedy Karlovarského, Ústeckého a Moravskoslezského kraje s výjimkou okresu Mladá Boleslav, kde získává podporu díky manufaktuře Škoda Auto. Navzdory hlubokým změnám, kterými český stranický systém prošel v posledních třech volebních obdobích, které výrazně změnil počet i moc jednotlivých politických stran, vzorce prostorového seskupování podpory nových českých stran, stejně jako model strany nahrazování mezi uvadajícími a sílícími stranami, obecně nepotvrdilo takovou míru proměny geografických vzorců voličské podpory. To naznačuje, že hlavním typem geografie náhrady strany bylo rozdělení hlasů od zavedených stran pravice (ODS) a levice (ČSSD, KSČM). Český pravicový volič ani nezmizel, ani nezměnil preference, ale stále více se snaží najít alternativu k ODS, kdysi významné pravicové české straně. Prostorové rozložení podpory pravicových a středopravých stran se zároveň překrývá s oblastmi s vysokým rozvojovým potenciálem. Naopak hlavní centra působnosti levicových stran a nových stran se nacházejí v oblastech s nízkým rozvojovým potenciálem nebo strukturálně znevýhodněných regionech, často na pohraničních, nebo vnitrozemních periferiích.

Obrázek 1 *Mapa volebních výsledků do PSP ČR 2021 pro hnutí ANO 2011* (zdroj: Volby.cz: 2021, upraveno)

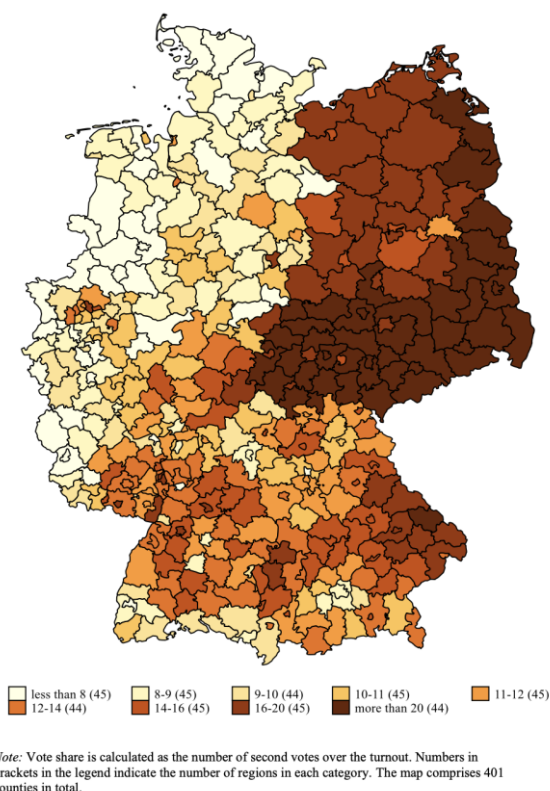
Z Obrázku 1, značící výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v krajích, lze vyčíst volební úspěch populistického hnutí ANO 2011 (fialová barva) v krajích s nejnižším HDP na obyvatele. Konkrétně kraj Karlovarský, Ústecký, Olomoucký a Liberecký dosáhly v roce 2016 nejnižšího HDP v přepočtu na jednoho obyvatele v celé České republice. Konkrétně v kraji Ústeckém dosáhlo hnutí ANO 2011 nejvyšších výsledků v celé republice, a to 35,61 %. Dále hnutí excelovalo v kraji Moravskoslezském a Karlovarském s 33,73 %, respektive s 33,06 %.

Obrázek 2 *Mapa volebních výsledků voleb do PSP ČR roku 2021 pro SPD* (zdroj: E15.cz: 2021, upraveno)

Z Obrázku 2, značící výsledky dalšího populistického hnutí Svoboda a Přímá Demokracie ve volbách do Parlamentu České republiky v roce 2021, lze opět vyčíst nejvyšší podporu v chudších krajích. Nejvyšší podpory se hnutí dostalo v Moravskoslezském kraji, a to 12,82 %, dále pak v kraji Karlovarském, kde hnutí získalo 12,76 % a třetí příčku mezi kraji s největší voličskou základnou poté zaujímá kraj Olomoucký s 12,24 %.

Podobný případ s vyššími preferencemi populistických stran v chudších regionech je možno najít i v jiných zemích, například v Německu. Zde je i v dnešní době velmi zřetelně viditelná hranice bývalého východního a západního bloku. V části Německa, která byla pod kontrolou sovětského svazu měla ve volbách do Bundestagu v roce 2017 mnohem vyšší úspěšnost pravicově populistická strana Alternative für Deutschland neboli AfD. Právě v nově vzniklých spolkových zemích Sasko, Durynsko, Sasko-Anhaltsko, Braniborsko a Meklenbursko-Přední Pomořansko dosahuje AfD mnohem vyšších výsledků než kdekoliv jinde v Německu, což znázorňuje Obrázek 3. Tyto spolkové země jsou mimo jiné nejchudší, nejméně vzdělané a panuje v nich nejvyšší nezaměstnanost.

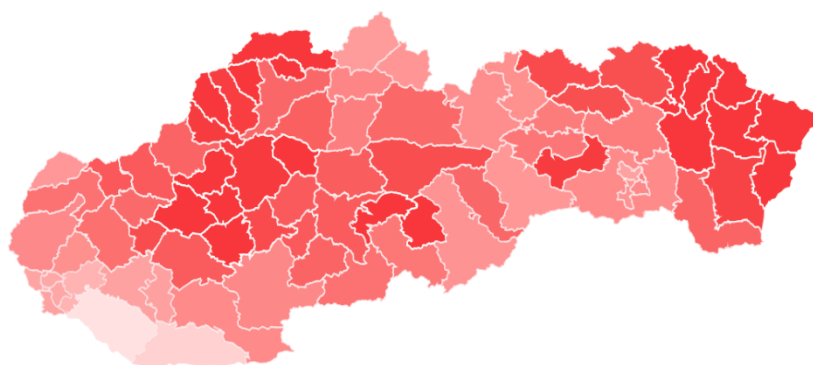
Obrázek 3 Mapa volebních výsledků do Bundestagu roku 2017 pro AfD (zdroj: Greve, 2021)

Opět velmi podobná situace se odehrává na Slovensku, kde v historicky nejchudších regionech na východě státu ve volbách do Parlamentu drtivě vyhrála levicově-populistická

strana SMER – sociálna demokracia pod taktovkou bývalého premiéra Slovenskej republiky Petra Pellegriniho. Jak je patrné z Obrázku 4, SMER-SD získala v nejvýchodnějších regionech Humenné, Snina a Sobrance přes 25 % hlasů. Naopak druhá nejvýraznější populistická strana ĽSNS – Ľudová Strana Naše Slovensko v těchto regionech takovou podporu nemá, ta si nejvíce voličů v roce 2020 našla v regionech Poltár, Krupina a Žarnovica ležící v Banskobystrickém kraji ve středním Slovensku. Tuto situaci nejlépe vystihuje Obrázek 5.

Výsledek parlamentních voleb na Slovensku

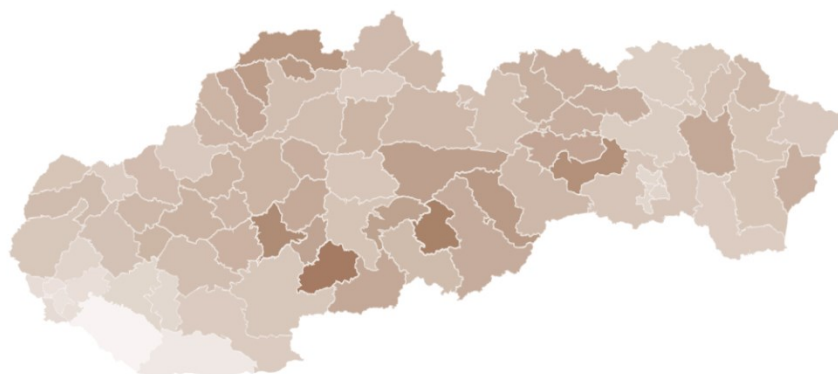
MAPA VÝSLEDKŮ

Obrázek 4 *Mapa volebních výsledků do Parlamentu Slovenské republiky roku 2020 pro SMER-SD* (zdroj: Novinky.cz: 2020, upraveno)

Výsledek parlamentních voleb na Slovensku

MAPA VÝSLEDKŮ

Obrázek 5 *Mapa volebních výsledků do Parlamentu Slovenské republiky v roce 2020 pro ĽSNS* (zdroj: Novinky.cz: 2020, upraveno)

2 Metodologie

V této části práce jsou zkoumány stanovené výzkumné hypotézy:

2. *Pokud se společnost začne polarizovat, je vyšší šance že se začne přiklánět k populistickým vůdcům*
3. *Pokud nastane ekonomická krize, lidé přestanou věřit tradičním politikům a politickým stranám*
4. *Pokud se v zemi objeví problém s imigrací a nezmění se nálada ve společnosti, mohou občané sklouzávat ve své volbě k radikálnějším politickým stranám.*

Pro účely výzkumu se autor zabýval pouze evropskými zeměmi, které v roce 2020 podle agentury Trading economics byly mezi 30 nejsilnějšími při měření hrubého domácího produktu v přepočtu na jednoho obyvatele. Tímto krokem bylo předejito zkoumání zemí s nedostatečným ekonomickým výkonem, a tedy i špatnou pozicí pro přesun z demokratického režimu do hybridního a eventuálně autoritářského. Rovněž se výzkum odehrával pouze mezi lety 1993 a 2020. Spodní hranice byla stanovena na rok 1993 kvůli rozpadu Československa a Jugoslávie, tyto dvě události daly vzniknout státům, které jsou pro tento výzkum zásadní. Horní hranice byla stanovena na rok 2020 kvůli nedostatku dat z roku 2021 v počátku výzkumu.

Ve výzkumu bylo využito čtyř datasetů

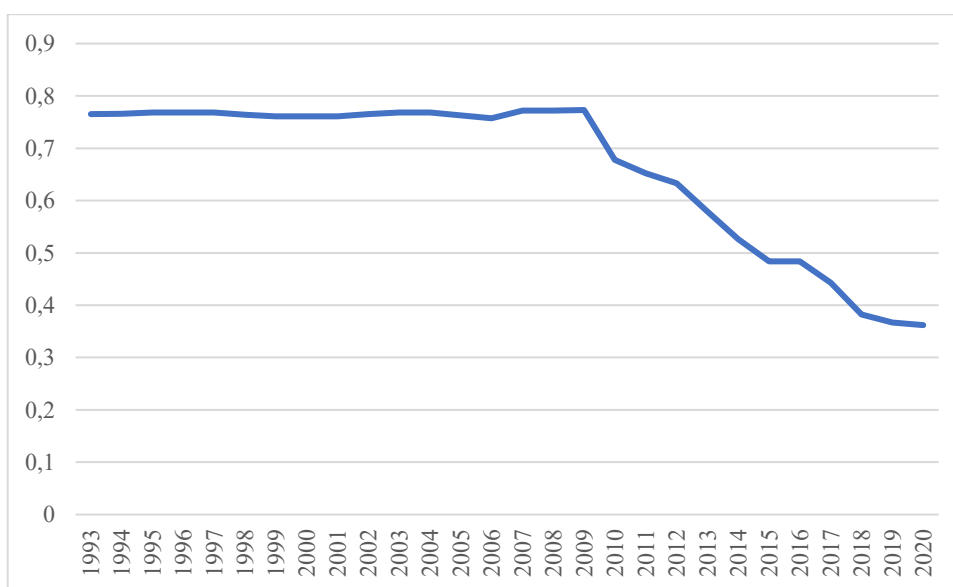
- Dataset společnosti Varieties of Democracy pro index liberální demokracie a proměnnou určující polarizaci společnosti
- Dataset organizace ParlGov pro zisky populistických stran
- Dataset společnosti World Bank Group pro získání údajů o počtu uprchlíků v hostitelských zemích
- Dataset Total Economy Database obsahující mimo jiné údaje o HDP na osobu

3 Praktická část

V praktické části probíhá samotný výzkum, ten se opírá o tři základní hypotézy a zkoumá, jestli a jakým způsobem jsou na sebe jednotlivé proměnné způsobující zhoršení kvality demokracie v Evropě navázány.

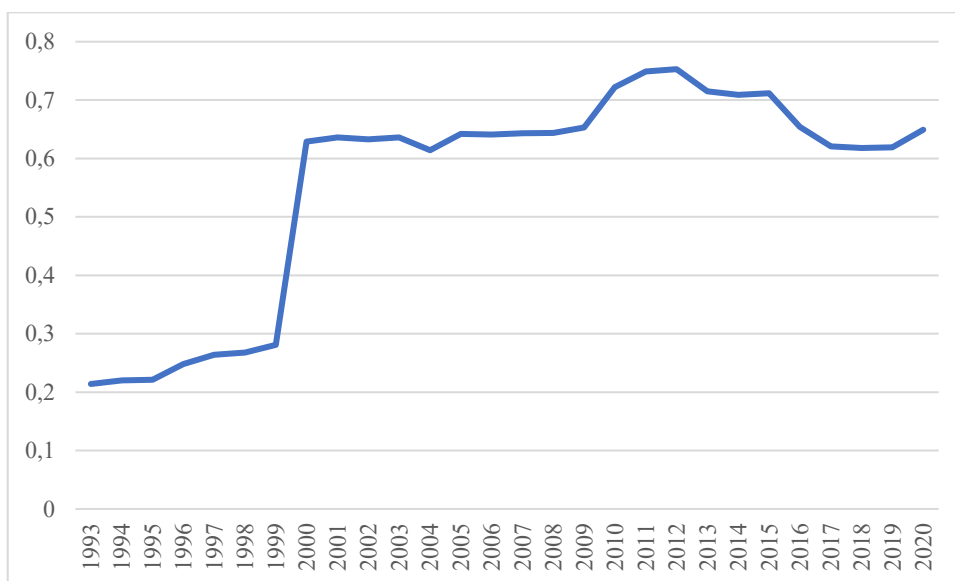
3.1 Index liberální demokracie

Jedním z určujících ukazatelů poklesu úrovně demokracie v zemi může být proměnná index liberální demokracie z datasetu Varieties of Democracy. Tato proměnná vyjadřuje rozvinutost liberální demokracie v zemi, a tedy míru úspěšnosti implementace demokratických reforem a zákonů. Index liberální demokracie se zde vyskytuje v intervalu 0-1, přičemž 0 znamená nízkou úroveň rozvinutí liberální demokracie a 1 naopak vysokou. Ve většině mnou zkoumaných zemí byla liberální demokracie na vrcholu okolo roku 2004, na velmi podobných hodnotách se udržela až do roku 2009, poté začala klesat a výraznější pád zaznamenala po roce 2018. Ze mnou zkoumaných zemí dosáhlo v tomto indexu nejmenšího skóre Chorvatsko před přelomem tisíciletí, Maďarsko v posledních pěti letech a Rumunsko se stabilně nízkými hodnotami indexu liberální demokracie. Naopak nejvyšších hodnot dosahují již tradičně skandinávské země, zde konkrétně Švédsko, Dánsko, které jsou ale těsně následovány Německem. K velkému překvapení se mezi nejvyššími hodnotami nachází i některé postkomunistické země, například Česká republika mezi lety 2006 a 2008 a Estonsko od roku 2018 dosud.

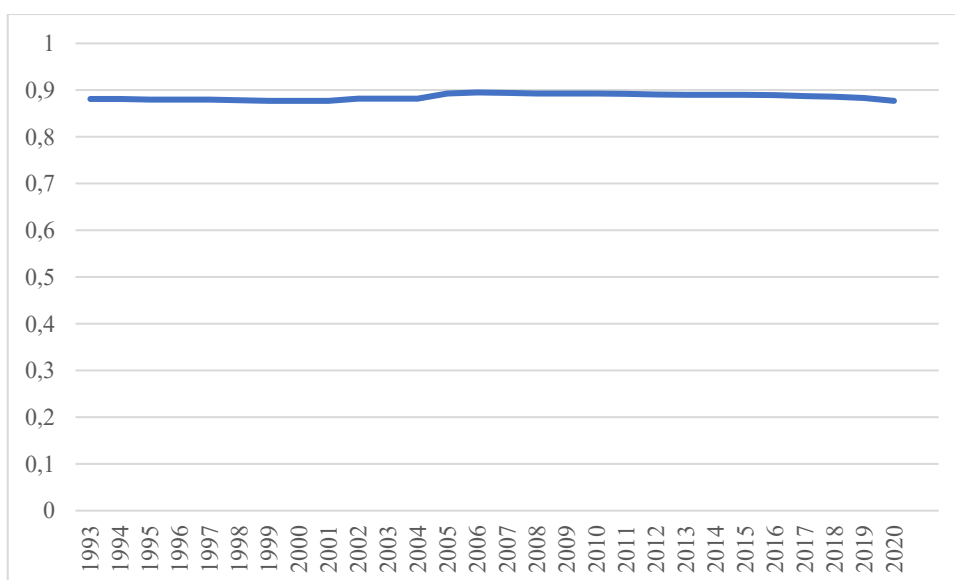
Obrázek 6 Vývoj indexu liberální demokracie v Maďarsku (zdroj: V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Maďarsko je Evropskou zemí, která zažila zdaleka největší pokles v posledních několika letech patrný z Obrázku 6. Zde se nabízí možná korelace s nástupem kontroverzní osobnosti současného premiéra Viktora Orbána do čela Maďarské vlády v roce 2010, tedy i v roce, kdy zažila země velmi prudký pokles v rámci indexu liberální demokracie.

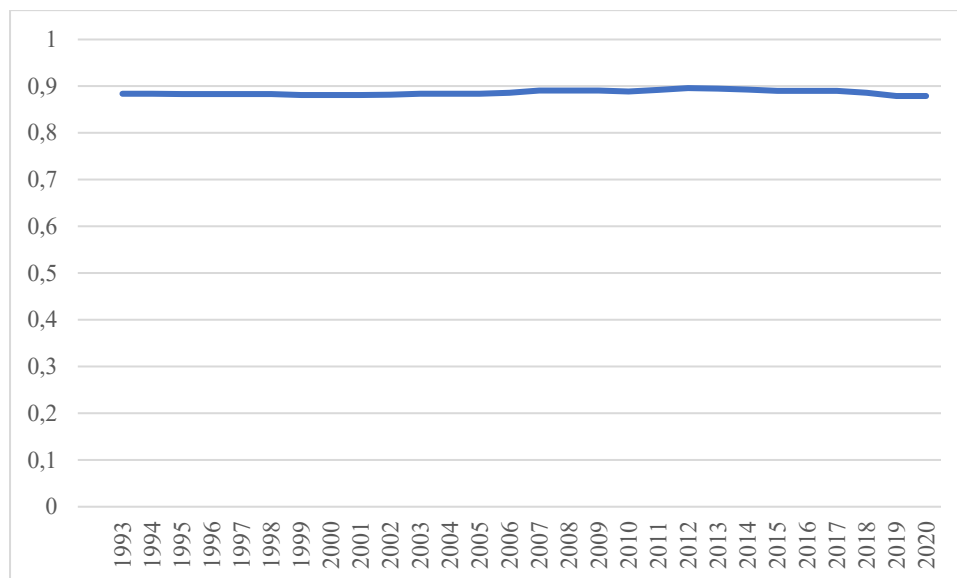

Obrázek 7 Vývoj indexu liberální demokracie v Chorvatsku (zdroj: V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Na Obrázku 7 lze vypočítat velmi prudký nárůst hodnoty indexu liberální demokracie u Chorvatské republiky mezi lety 1999 a 2000 z 0,28 na 0,63. Tento až raketový růst mohl být způsoben zvýšeným zájmem vlády zapojit se do nadnárodních organizací – přesněji NATO a EU, anebo také změnou politického systému z poloprezidentského na parlamentní.

Obrázek 8 Vývoj indexu liberální demokracie v Dánsku (zdroj: V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Obrázek 9 Vývoj indexu liberální demokracie ve Švédsku (zdroj: V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Obrázky 8 a 9 znázorňují vývoj indexu liberální demokracie v Dánsku a Švédsku. I přes drobný pokles v posledních dvou letech během zkoumaného období si skandinávské země drží úroveň liberální demokracie na nejvyšší úrovni ze všech světových zemí. V tomto případě jsou uváděny hodnoty Dánska a Švédska, které mezi autorem zkoumanými zeměmi dosáhly hodnot naprosto nejvyšších.

Na závěr empirické části byste měl shrnout Vaše zjištění napříč jednotlivými kapitolami. Jít nad rámec popsaných případů a shrnout obecnější trendy.

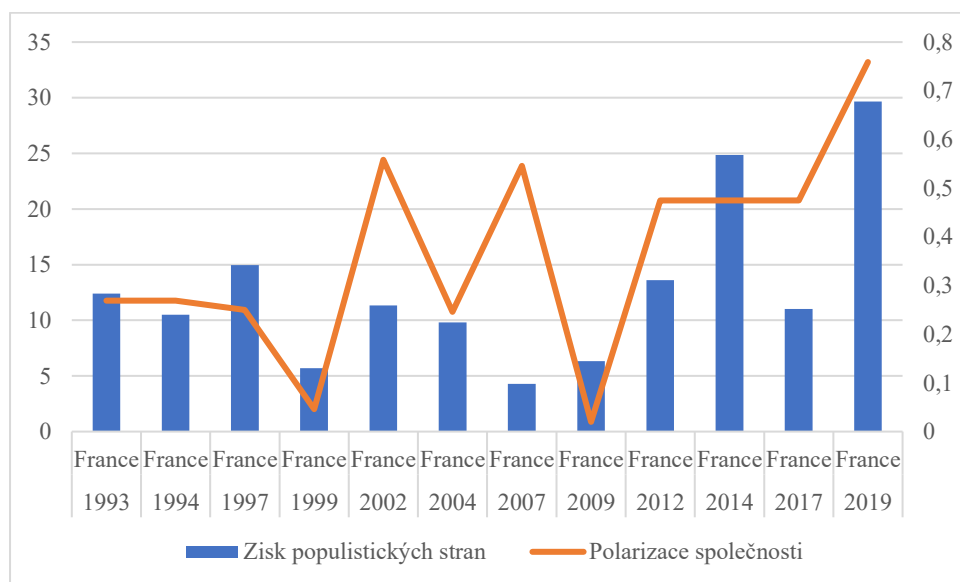
3.2 Hypotéza 1

Pokud se společnost začne polarizovat, je vyšší šance, že se začne přiklánět k populistickým stranám.

Polarizace společnosti byla v této práci zkoumána pomocí proměnné polarizace společnosti z datasetu Varieties of Democracy, tato proměnná hodnotí politickou polarizaci v dané zemi v daném roce na škále 0-4. Hodnota 0 zde označuje přátelské interakce mezi opozičními tábory a hodnotou 4 je prezentováno, že opoziční tábory k sobě chovají nenávist a názorově se nejsou schopni setkat. Tato proměnná odpovídá na otázku: Je společnost polarizována na vícero antagonických politických táborů? Společnost v dané zemi je velmi polarizována, pakliže podporovatelé opozičních politických táborů nejsou schopni se vůči sobě chovat na bázi slušného chování, a to i v rámci rodiny, pracovišť a volnočasových aktivit. Údaje o úspěchu populistických stran byly čerpány z datasetu projektu ParlGov, ze kterého byly následně vyfiltrovány populistické strany a jejich zisky v každém volebním

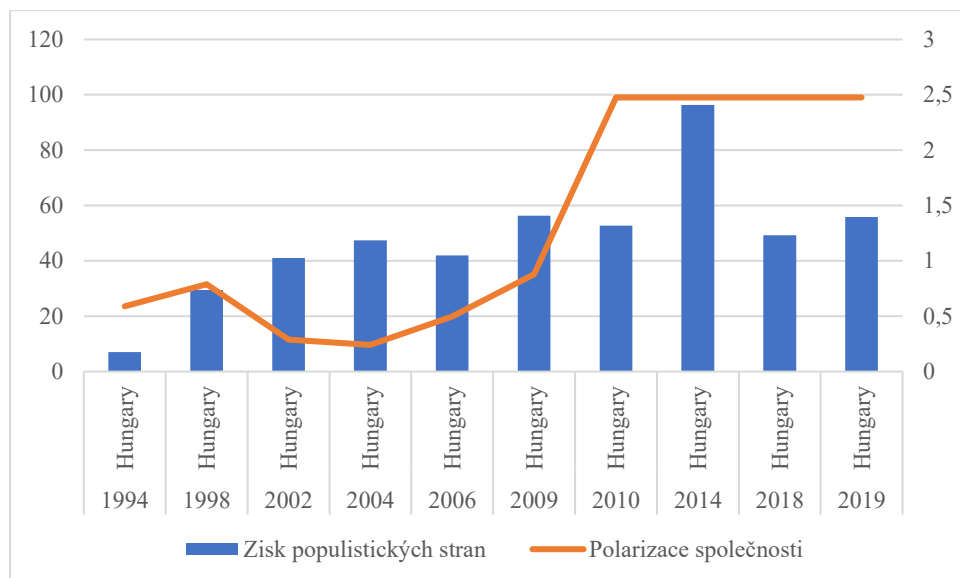
roce sečteny. Následně byl autorem proveden pokus o nalezení korelace mezi těmito dvěma proměnnými.

V tomto případě je korelace nejvíce zřetelná například u Francie, Itálie nebo Slovinska. Naopak se tato hypotéza zdá být neplatná u Rakouska, kde je i přes pokles polarizace společnosti v posledních osmi letech zřetelný vzestup populistických stran. Velmi podobná je situace v Itálii, kde se polarizace společnosti drží od roku 2013 na stejné úrovni, populistické strany však získávají v každých volbách více hlasů. V příslušných grafech hodnota podíl hlasů představuje sečtený volební zisk všech populistických stran v zemi v daném volebním roce. Hodnota polarizace společnosti poté označuje polarizaci společnosti v témže roce. Nejzajímavějších výsledků v korelaci mezi těmito dvěma proměnnými bylo dosaženo v případě Francie, Maďarska a Polska.

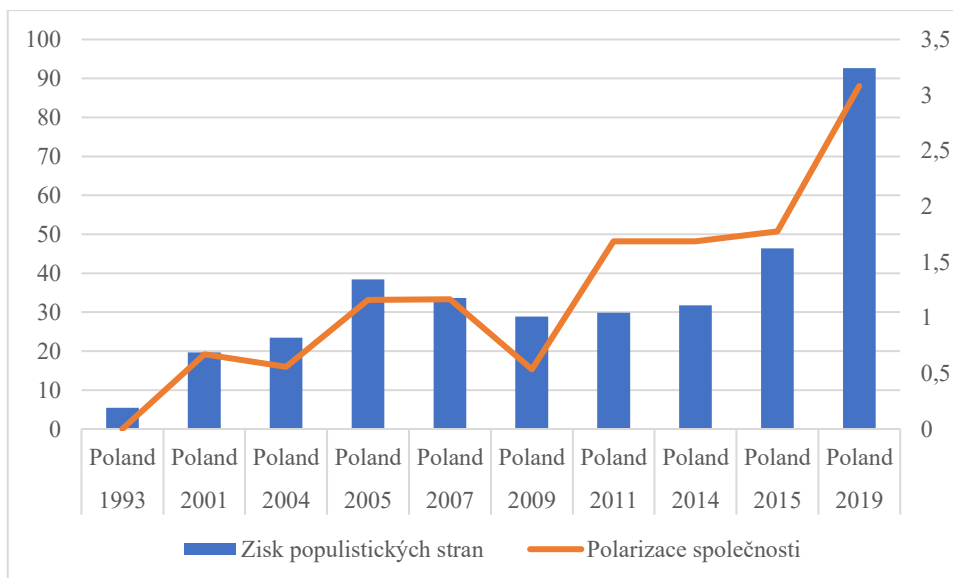
Obrázek 10 *Korelace mezi polarizací společnosti a ziskem populistických stran ve volbách ve Francii* (zdroj: ParlGov, 2022 V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Na Obrázku 10, mapujícím korelaci mezi polarizací společnosti a ziskem populistických stran je na příkladu Francie zřetelná značná korelace v devadesátých letech a následně od roku 2012. Většinu hlasů si zde ukořistila známá pravicově populistická strana Národní sdružení vedená dcerou jednoho z největších Francouzských politiků historie Marine Le Pen. Národní sdružení se profiluje jako krajně pravicová strana s typickými postoji pro tuto kategorii typu anti-islamismus, euroskeptismus a protekcionismus.

Obrázek 11 *Korelace mezi polarizací společnosti a ziskem populistických stran ve volbách v Maďarsku* (zdroj: ParlGov, 2022 V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Obrázek 11 prezentuje korelaci mezi polarizací společnosti a ziskem populistických stran v Maďarsku. V Maďarsku se populistická strana Fidesz – Maďarská občanská unie těší velké popularitě. Od roku 2010, kdy vyhrála volby, si drží absolutní většinu v Maďarském parlamentu a od roku 2002 neklesla ve volbách pod 40 %. Výkyv v roce 2014 je způsoben volbami do Evropského parlamentu, kde strana získala 51,48 %. Společnost v Maďarsku polarizuje nejvíce sama osoba premiéra a předsedy strany Fidesz Viktora Orbána. Maďarský parlament například ve spojitosti s pandemií Covid-19 v březnu roku 2020 schválil zákon, kdy mohl Orbán až do června 2021, kdy byl zákon zrušen, neomezeně vládnout pomocí dekretů. Tento krok byl několikrát zkritizován a označen jako „konec liberální demokracie v Maďarsku“. V zemi se polarizace drží na vyšší úrovni od roku 2010, což je zřejmě způsobeno nástupem Orbána k moci a nastolení neomezeného mandátu (Hosenseidlová & Krkoška, 2020).

Obrázek 12 Korelace mezi polarizací společnosti a ziskem populistických stran ve volbách v Polsku (zdroj: ParlGov, 2022 V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Téměř dokonalou korelaci mezi uvedenými dvěma proměnnými lze vyčíst z Obrázku 12. Obrovský nárůst popularity populistických stran lze zpozorovat v roce 2019, který lze zdůvodnit dvěma způsoby. Zaprvé, je nutno zdůraznit, že volební výsledek roku 2019 je zkreslen kvůli proběhlým volbám do Sejmu i do Evropského parlamentu. V obou volbách získala strana Prawo i Sprawiedliwość přes 40 % všech hlasů. Zadruhé, v Polsku je velmi polarizovaná společnost na tradicionalisty a liberály, tradicionalisté stojí za zákazem potratů a boji proti registrovanému partnerství. Společnost polarizuje otázka církve a náboženství, která je v Polsku neodmyslitelně spjatá s politikou. Prawo i Sprawiedliwość zastává tradiční hodnoty, profiluje se jako tradicionalistická, katolická, prosazuje pevné spojení státu s církví a je euroskeptická (Brittanica, 2021).

3.3 Hypotéza 2

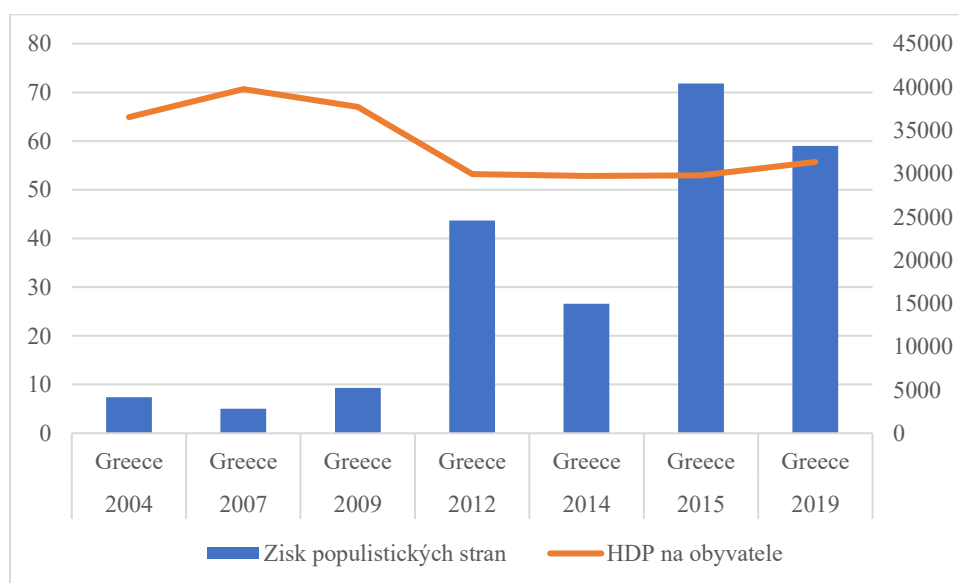
Pokud nastane ekonomická krize, lidé přestanou věřit tradičním politikům a politickým stranám.

Údaje o ekonomické nestabilitě v zemi byly zkoumány pomocí vývoje HDP v zemi z datasetu Total Economy Database™. Výzkum popisuje výkyvy v HDP a zejména období, kdy ekonomický výkon dané země měl sestupnou tendenci. Rovněž byla tato data porovnávaná se ziskem populistických stran vyfiltrovaných z datasetu vytvořeným

projektem ParlGov. Dataset ParlGov obsahuje výsledky voleb jak do parlamentů zemí, tak do Evropského parlamentu.

Poklesy v HDP, respektive HDP na obyvatele jsou patrné v evropských zemích zejména v letech 2009 a 2020. V roce 2009 je způsobila takzvaná Velká recese, která započala americkou hypoteční krizí a zvýšením cen ropy v roce 2008. Důsledky velké recese lze pozorovat na HDP zemí až do roku 2014. Tato krize v Evropě ovlivnila zejména Řecko, Portugalsko, Španělsko a Itálii. Pokles HDP v roce 2020 byl způsoben pandemií Covid-19 a jejími celosvětovými důsledky pro světovou ekonomiku a zejména pak pro cestovní ruch, služby a logistiku.

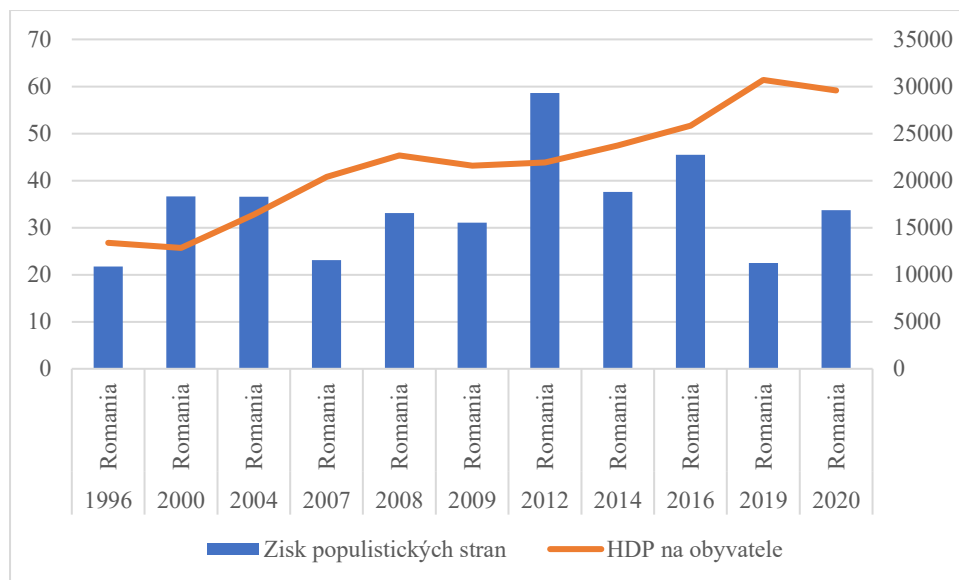
V období Velké recese lze také nejčastěji pozorovat korelaci mezi ziskem populistických stran do Evropského parlamentu a poklesem HDP na obyvatele, a to téměř u všech evropských zemí. Nejvyšší korelaci vidíme v zemi nejvíce zasažené touto krizí, tedy Řecko, ale i u zemí, které tuto krizi zvládly, například Rumunsko, Francie nebo Nizozemsko (Total Economy Database™, 2022).

Obrázek 13 Korelace mezi hodnotou HDP/obyvatele a ziskem populistických stran ve volbách v Řecku (zdroj: ParlGov, 2022 Total Economy Database™, 2022, vlastní úprava)

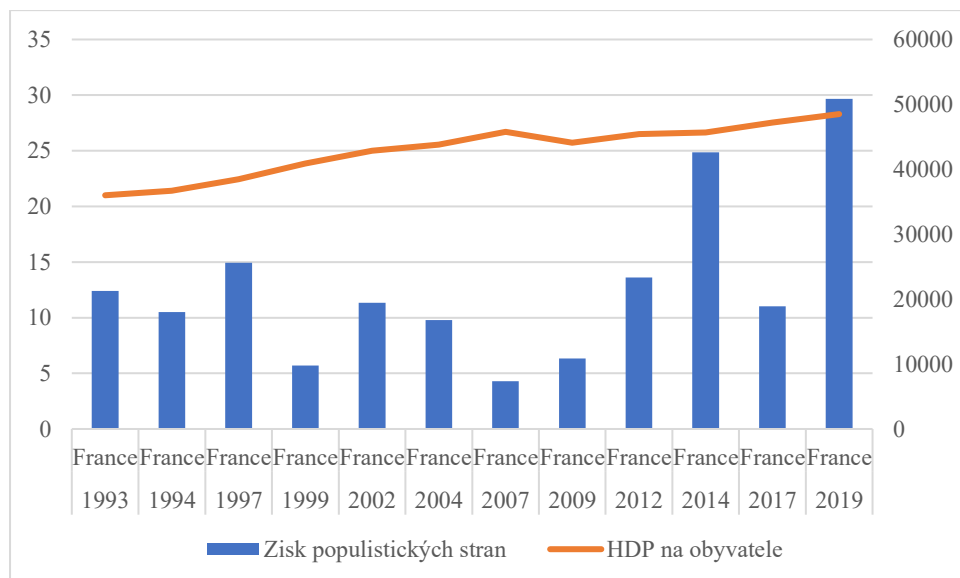
Na Obrázku 13 je viditelný jak výrazný pokles HDP na obyvatele po roce 2009, tedy v období Velké recese, která Řecko zasáhla nejvíce ze všech Evropských zemí, tak vzestup populistických stran, zejména pak strany Koalice radikální levice – SYRIZA od voleb roku 2012. Je nutno zdůraznit, že zisk populistických stran roce je 2019 zkrácen současně proběhlými volbami do Evropského parlamentu a místního parlamentu. SYRIZA

vznikla sloučením vícero levicových stran roku 2004 a v témže roce se dostala do parlamentu se šesti mandáty, ve volbách roku 2015 pak sestavila vládní koalici s pravicově konzervativní stranou ANEL, tím vznikla dosud nevídaná vládní koalice krajně levicové a krajně pravicové strany. SYRIZA se profiluje jako sociálně-demokratická, levicová a antikapitalistická strana a je označována jako levicově-populistická (SYRIZA, 2022).

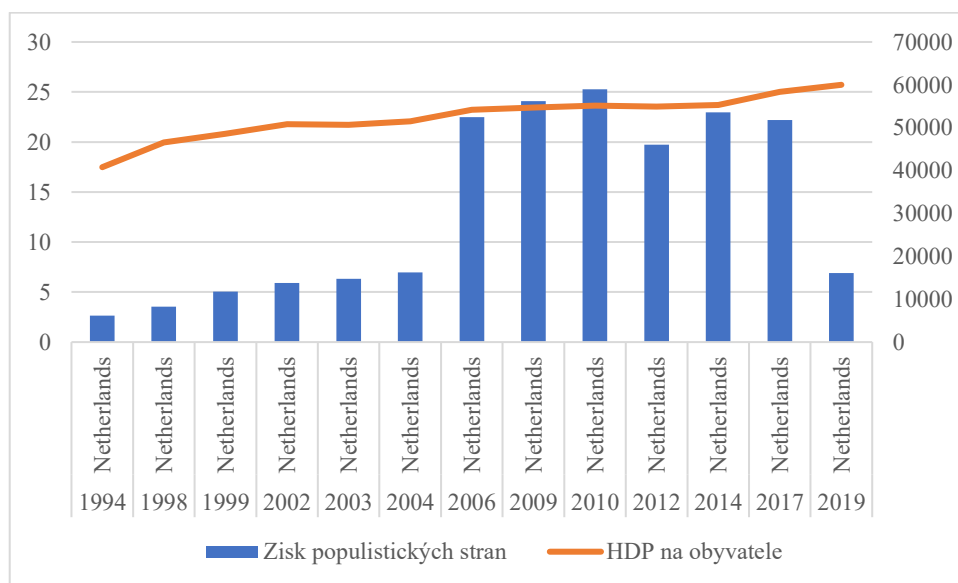
Obrázek 14 Korelace mezi hodnotou HDP/obyvatele a ziskem populistických stran ve volbách v Rumunsku (zdroj: ParlGov, 2022 Total Economy Database™, 2022, vlastní úprava)

Z Obrázku 14 lze vyčíst výrazný vzestup populistických stran v prvních volbách od začátku Velké recese a poté mírný vzestup ve volbách roku 2020 po začátku Covidové krize. Většinu procent pro populistické strany zde zaujímá Sociálně demokratická strana, ta prosazuje klasickou sociální demokracii, přesto byla několikrát popsána jako populistická a nacionalistická. Kdyby nebyla PSD autorem označena jako populistická, existovaly by v Rumunsku pouze tři jiné populistické strany s minimální úspěšností ve volbách.

Obrázek 15 Korelace mezi hodnotou HDP/obyvatele a ziskem populistických stran ve volbách ve Francii (zdroj: ParlGov, 2022 Total Economy Database™, 2022, vlastní úprava)

Znatelný vzestup populistických stran po vypuknutí Velké recese roku 2009 je patrný z Obrázku 15, kdy v případě Francie se jedná o již zmíněnou pravicově-populistickou stranu Národní sdružení. Francouzská ekonomika neutrpěla během krize v roce 2009 výraznější ztráty a oproti jihoevropským zemím se udržela na vysoké úrovni.

Obrázek 16 Korelace mezi hodnotou HDP/obyvatele a ziskem populistických stran ve volbách v Nizozemsku (zdroj: ParlGov, 2022 Total Economy Database™, 2022, vlastní úprava)

Vzrůst volebních úspěchů populistických stran od období Velké recese až do roku 2017 v Nizozemí znázorňuje Obrázek 16, přestože místní ekonomika neutrpěla během této krize

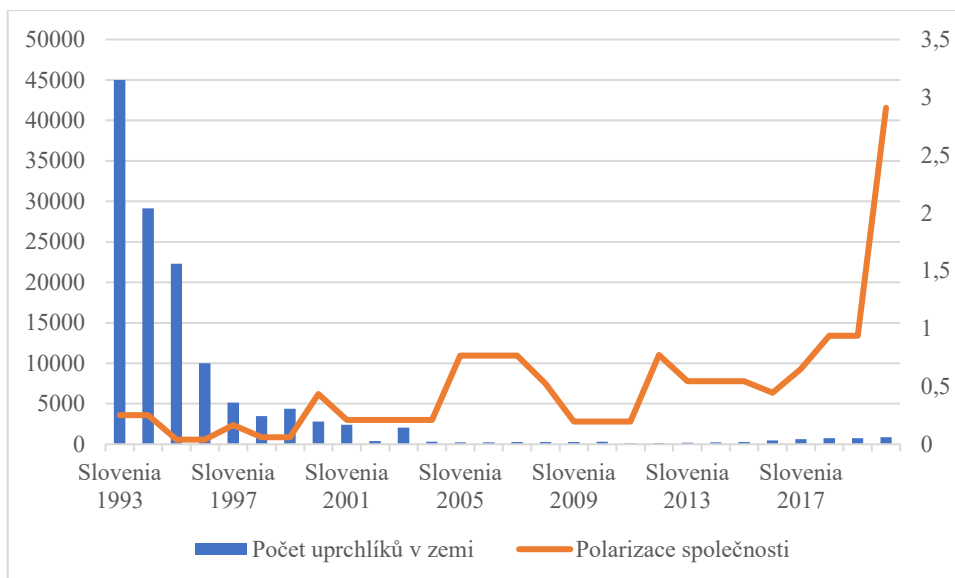
výraznější. Velkého vzestupu se v tomto období dočkala národně-konzervativní, ale také pravicově-populistická Strana pro svobodu, nizozemsky *Partij voor de Vrijheid*. Strana pro Svobodu od svého založení roku 2006 až do voleb do Evropského parlamentu roku 2019 sbírala na volebním poli jen úspěchy. V posledních třech volbách do Nizozemského parlamentu získala více než 10 % a v současné době zaujímá celých dvacet křesel. Strana zaujímá velmi podobné postoje, jako ostatní pravicově-populistické strany a hnutí typu AfD, Národní sdružení nebo česká SPD. Je proti imigraci, proti islámu, euroskeptická a prosazuje šovinismus, tedy víru v nadřazenost jednoho národa, v tomto případě samozřejmě Nizozemského.

3.4 Hypotéza 3

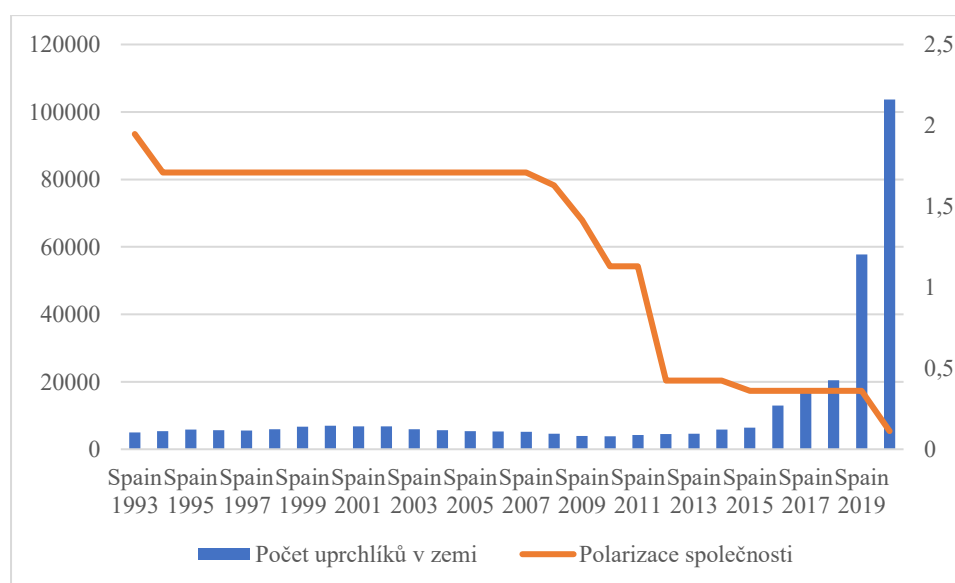
Pokud se v zemi objeví problém s imigrací a nezmění se nálada ve společnosti, mohou občané sklouzávat ve své volbě k radikálnějším politickým stranám.

Tato hypotéza byla zkoumána pomocí údajů o počtu imigrantů v hostitelské zemi z datasetu vytvořeného společností World Data Bank a změna nálady byla zkoumána pomocí proměnné polarizace společnosti z datasetu Varieties of Democracy. Mezi počty uprchlíků v hostitelské zemi lze vypočítat hned dvě velké migrační vlny. První z nich je na počátku 90. let 20. století, která byla způsobena válkou v Jugoslávii. Během tohoto období lze vypočítat výrazné přírůstky v počtech uprchlíků zejména v Chorvatsku, Rumunsku a ve Slovinsku. Druhé znatelné migrační vlně se Evropě dostalo během takzvané Evropské migrační krize, která vyvrcholila v dubnu roku 2015. Ta zasáhla naopak západoevropské státy, a to zejména Německo, Francii a Švédsko. Evropská migrační krize byla způsobena válkou v Sýrii, většina z uprchlíků byla tedy původem ze severní Afriky a blízkého východu.

Tato hypotéza byla výzkumem vyvrácena, v žádné ze zkoumaných zemí nebyla nalezena výraznější pozitivní korelace mezi těmito dvěma proměnnými. U některých zemí se objevila dokonce negativní korelace, tedy že polarizace společnosti klesá s přibývajícím počtem uprchlíků v zemi. Tento trend lze zachytit například ve Slovinsku nebo Španělsku.

Obrázek 17 Korelace mezi počtem uprchlíků a polarizací společnosti ve Slovinsku (zdroj: World Bank Group, 2022 V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Obrázek 18 Korelace mezi počtem uprchlíků a polarizací společnosti ve Španělsku (zdroj: World Bank Group, 2022 V-Dem, 2022, vlastní úprava)

Z Obrázků 17 a 18 lze vypořadovat negativní korelaci mezi počty uprchlíků a polarizací společnosti ve Slovinsku a Španělsku, kdy v těchto zemích klesá polarizace společnosti s přibývajícím počtem uprchlíků. Ve Slovinsku je znatelný nárůst počtu uprchlíků v počátku devadesátých let dvacátého století, a to zejména kvůli jugoslávské válce, poté počty uprchlíků klesaly až do roku 2012, kdy začaly mírně stoupat až do dnešních let. Ve Španělsku počet uprchlíků začal stoupat v roce 2016, většina z těchto lidí je oproti ostatním evropským státům z jižní Ameriky, přesněji z Venezuely. Z tohoto státu od roku

2016 utíká nejvíce lidí právě do Španělska z důvodu politické perzekuce, kritickému nedostatku léků a potravin a také rekordní inflací v zemi (Martinovský, 2018).

4 Závěr

V první řadě je potřeba uvést, že práce nemá ambici stát se kompletní analýzou a příručkou všech aspektů tématu natolik komplexního, jako je Eroze demokracie. Nýbrž jen souhrn a představení několika teoretických východisek pro další analýzu úbytku demokracie v Evropě. Autor si je plně vědom skutečnosti, že pro detailní výzkum by bylo třeba více dat z různých zdrojů, jejich detailní analýza a využití různých kvantitativních i kvalitativních metod pro komparaci.

V úvodu práce bylo vytyčeno několik základních a zároveň zásadních pojmů spojených s erozí demokracie, jejich definice, využití v literatuře a jejich projevy v praxi. Jádrem práce Eroze demokracie v Evropě je samotný výzkum, kde jsou autorem stanoveny hypotézy, které jsou následně podrobeny analýze.

První hypotézou byla: *Pokud se společnost začne polarizovat, je vyšší šance, že se začne přiklánět k populistickým stranám.* Téměř na všech zkoumaných zemích lze vidět alespoň drobnou korelaci mezi těmito dvěma proměnnými, pro účely této práce byly použity grafy, na kterých je možné korelaci vidět nejlépe. Tato hypotéza byla nejlépe vysvětlena na příkladu Francie, Maďarska a Polska, kde byla autorem potvrzena. Lze tedy říct, že polarizace společnosti má příznivý vliv na úspěch populistických stran.

Druhá hypotéza byla: *Pokud nastane ekonomická krize, lidé přestanou věřit tradičním politikům a politickým stranám.* Zde byla zkoumána korelace mezi poklesy hrubého domácího produktu v přepočtu na jednoho obyvatele a ziskem populistických stran v zemích jak ve volbách do místních parlamentů, tak do Evropského parlamentu. Tato hypotéza dosáhla nejvyššího úspěchu jak v zemi, která byla zasažena nejvíce Velkou recesí v roce 2008, Řecku, tak i v zemích, které touto krizí prošly bez vyšších ztrát na ekonomice. Mezi tyto země autor zařadil například Nizozemsko, nebo Francii. Tato hypotéza se výzkumem stala neplatnou, jelikož se vlna populismu zvedla i v zemích nezasažených Velkou recesí.

Třetí hypotéza byla: *Pokud se v zemi objeví problém s imigrací a nezmění se nálada ve společnosti, mohou občané sklouzávat ve své volbě k radikálnějším politickým stranám.* Tuto hypotézu autor zkoumal korelací dat o počtu uprchlíků v dané zemi a proměnnou ukazující polarizaci společnosti v daném roce. Tato hypotéza se ukázala být vratká, jelikož

zkoumaná data neprokázala přítomnost výrazné korelace ani v jednom ze zkoumaných států Evropy.

Další grafy v práci ukazují vývoj samotného indexu liberální demokracie z datasetu *Varieties of Democracy*. Zde největšího propadu dosáhlo již několikrát zmíněné Maďarsko, které se stalo nejvíce ohroženou liberální demokracií v Evropě. S nevelkým odstupem za Maďarskem se nachází Rumunsko, které podle dostupných dat ještě zcela nedokončilo svou transformaci z postkomunistické země na zemi liberálně demokratickou. Premianty v tomto ohledu jsou již tradičně skandinávské země, v práci je uveden příklad Švédska a Dánska, které si i přes drobný propad v posledních letech drží standard velmi vysoko. Obecně lze říct, že většina Evropských zemí se pohybuje v tomto indexu na hranici 0,6 – 0,8, což z nich dělá kvalitní liberální demokracie.

Eroze demokracie je pro Evropu reálný problém, se kterým se momentálně potýká. Není však jen jednodimenzionálním problémem, skládá se hned z několika aspektů, které jsou navíc odlišné v každé zemi. Prokazatelně je jedním z aspektů vzestup populismu, jedná se primárně o region Střední a východní Evropy, ale například i o západní země, například Itálie, Francie nebo Nizozemsko. Dalším aspektem úbytku demokracie je polarizace společnosti, který musí být ale zároveň kombinovaný s jinou potenciálně toxickou proměnnou pro danou zemi. Mírná polarizace společnosti je pro chod státu zdravá, pokud existuje více názorů na politickou situaci nebo mezinárodní vztahy, nevzniká tak unipolarita v zemi a jednotný názor. Polarizace však nesmí být přespříliš vysoká, kdy proti sobě stojí dva naprosto antagonistické tábory typu tradicionalisté a liberálové v Polsku. Dalším aspektem úbytku demokracie, který byl v této práci zkoumán je počet uprchlíků a jeho korelace s dalšími proměnnými, zde není problém natolik zřetelný, i přes vzrůst populistických stran po celé Evropě po roce 2015, kdy vypukla největší uprchlická krize v Evropě za posledních několik desetiletí.

Obsahem závěru práce jsou také odpovědi na výzkumné otázky: Které státy v Evropě čelí největšímu poklesu kvality demokracie a proč? Z autorem zkoumaných zemí stojí na pomyslné hranici mezi demokracií a nedemokracií rozhodně nejvíce Maďarsko společně s Polskem a Rumunskem. Tato skutečnost vyplývá z výzkumu a výsledků prvních dvou hypotéz, kdy se prokázala korelace mezi polarizací společnosti a ziskem populistických politických stran v Polsku, tatáž korelace byla nalezena v případě Maďarska a u Rumunska se potvrdila korelace v případě druhé hypotézy, tedy mezi HDP na obyvatele a ziskem populistických stran ve volbách. Rumunsko i Maďarsko rovněž momentálně dosahují nejnižších hodnot v indexu liberální demokracie ze zkoumaných zemí. Odůvodněním pro

to je rozhodně velký úspěch populistických stran v těchto zemích, vysoká polarizace společnosti spolu s autoritářskými vůdci typu Viktor Orbán za Maďarsko, nebo Jaroslaw Kaczyński za Polsko.

Projevuje se pokles kvality demokracie v České republice? Pokud ano, tak jak? Ano, pokles kvality demokracie v České republice se projevuje zejména vzestupem populismu, a to jak pravicového, tak levicového. Populistickým hnutím SPD, Úsvit i ANO 2011 se dostávalo ve volbách od roku 2013 poměrně vysoké podpory. Index liberální demokracie v zemi od roku 2013 také stabilně klesá, důvodem může být výše uvedený vzestup populistických stran. Hypotézu číslo jedna situace v ČR vyvrací, nejvyšší polarizace ve zkoumaném období byla v zemi na počátku devadesátých let, výrazný vzestup populismu však zažila s příchodem již mnohokrát zmiňovaných stran Úsvit, Věci Veřejné a ANO 2011 po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu roku 2013. Druhou hypotézu ale naopak potvrzuje, po Velké recesi roku 2009 se zvedla vlna populistických stran a jejich celkový zisk se téměř ztrojnásobil ze sedmi procent na necelých 21. Nakonec třetí hypotézu je pro ČR nutno vyvrátit, s přibývajícím počtem uprchlíků v letech 2013-2015 polarizace společnosti klesala. Jak již bylo jednou zmíněno, nejvíce polarizovaná společnost byla v České republice na počátku devadesátých let, kdy zde bylo zhruba 2600 uprchlíků, tedy velmi podobné číslo, jako před počátkem uprchlické krize roku 2014.

Pro zabránění, anebo alespoň zpomalení fenoménu zhoršování kvality demokracie v Evropě je potřeba popsat dopady postkomunistické transformace, globalizace i liberalizace společnosti na chudší regiony a jejich obyvatele. V posledních třech dekadách právě tato skupina obyvatel utrpěla největší šrámy na jejich vizi politiky a demokracie. Právě postkomunistické země by si měly vytvořit vlastní podobu demokracie a nesnažit se „importovat“ její verzi z některého ze západních států. Pokud budou občané vnímat demokracii jako systém vlády, který jim slouží a je vytvořen na míru dané zemi se všemi socioekonomickými specifiky, bude mít mnohonásobně menší šanci erodovat.

Z příkladu poklesu kvality demokracie v Maďarsku lze vyvodit několik základních aspektů poklesu kvality demokracie, a to posílení exekutivní moci na úkor moci legislativní, oslabení nezávislosti soudů a oslabení osobních svobod občanů. Například svobody projevu, svobody sdružování a akademické svobody. V Maďarsku byla legislativní moc oslabena zejména po udělení práva premiéru Orbánovi neomezeně vládnout pomocí dekretů v březnu 2020. Z tohoto důvodu je nezbytný systém brzd a protivah, jako pojistka proti poklesu kvality demokracie.

Summary

First of all, the work has no ambition to become a complete analysis and guide to all aspects of a subject as complex as the Democratic backsliding, but only the summary and presentation of a few theoretical starting points for further analysis of democratic backsliding in Europe. The author is fully aware of the fact that more data from different sources would be needed for detailed research, their detailed analysis, and the use of various quantitative and qualitative methods for comparison.

In the introduction of the work, several basic and fundamental concepts connected with the erosion of democracy, their definition, use in literature and their manifestations in practice were set out. At the heart of *The Democratic backsliding in Europe* is the research itself, where hypotheses are laid out by the author, which are then analyzed.

The first hypothesis was: If society becomes polarized, there is a higher chance that it will come around to populist parties. Almost all of the countries studied can be seen to have at least a slight correlation between the two variables, using graphs for the purpose of this work where the correlation can best be seen. This hypothesis was best explained in the example of France, Hungary, and Poland, where it was confirmed by the author. So it can be said that the polarization of society has a beneficial effect on the success of populist parties.

The second hypothesis was: If there is an economic crisis, people will stop believing in traditional politicians and political parties. Here, the correlation between per capita gross domestic product declines and the gains of populist parties in countries in both local and European parliament elections was examined. This hypothesis achieved the highest success both in the country hardest hit by the Great Recession in 2008, Greece, and in the countries that went through this crisis without higher losses to the economy. Among these countries, the author listed, for example, the Netherlands and France. This hypothesis has become invalid by research, as the wave of populism has also picked up in countries not affected by the Great Recession.

The third hypothesis was: If there is a problem with immigration in the country and the mood in society does not change, citizens may slip towards more radical political parties of their choice. The author examined this hypothesis by correlating data on the number of refugees in a given country and a variable showing the polarization of society in a given

year. This hypothesis proved shaky as the data examined did not show the presence of a significant correlation in either of the Countries of Europe studied.

Other charts in the work show the evolution of the Liberal Democracy Index itself from the Varieties of Democracy dataset. Here, Hungary, which has become the most endangered liberal democracy in Europe, achieved the biggest decline. By a small margin behind Hungary is Romania, which according to the available data has not yet fully completed its transformation from a post-communist country to a liberal democratic one. Traditionally, Scandinavian countries have been preeminent in this respect, with the example of Sweden and Denmark at work, which, despite a slight dip in recent years, have held the standard very high. Generally speaking, most European countries are within this index of 0.6 -0.8, making them a high-quality liberal democracies. Democratic backsliding is a real problem for Europe, which is struggling at the moment. But it is not just a one-dimensional problem, it is made up of several aspects that are, moreover, different in each country. Demonstrably, one aspect of the rise of populism is primarily the Region of Central and Eastern Europe, but also, for example, western countries, such as Italy, France, and the Netherlands. Another aspect of the loss of democracy is the polarization of society, which must be combined with another potentially toxic variable for the country. The moderate polarization of society is healthy for the running of the state, as long as there are more views on the political situation or international relations, this does not create unipolarity in the country and a unified view. But polarization must not be too high, with two utterly antagonistic camps like the traditionalists and liberals in Poland facing each other. Another aspect of the loss of democracy examined in this paper is the number of refugees and its correlation with other variables, the problem is not so clear here, despite the rise of populist parties across Europe after 2015 when Europe's biggest refugee crisis in decades erupted.

The paper's conclusion also includes answers to research questions: Which states in Europe are facing the greatest decline in the quality of democracy, and why? Of the countries studied by the author, Hungary, along with Poland and Romania, is certainly the most poignant on the imaginary border between democracy and non-democracy. This fact stems from research and the results of the first two hypotheses, when a correlation between the polarization of society and the profit of populist political parties in Poland was demonstrated, the same correlation was found in the case of Hungary, and a correlation was confirmed in Romania in the case of the second hypothesis, namely between GDP per capita and the profit of populist parties in elections. Romania and Hungary are also currently at their lowest levels in the liberal democracy index of the countries studied. The rationale for this is certainly the

great success of the populist parties in these countries, the high polarization of society along with authoritarian leaders like Viktor Orbán for Hungary, or Jaroslaw Kaczynski for Poland.

Is there a decline in the quality of democracy in the Czech Republic? If so, how? Yes, the decline in the quality of democracy in the Czech Republic is particularly marked by the rise of populism, both right-wing and left-wing. The populist SPD, Dawn, and YES 2011 movements have received relatively high support in elections since 2013. The country's liberal democracy index has also been falling steadily since 2013, which may be due to the aforementioned rise of populist parties. The number one hypothesis is disproved by the situation in the Czech Republic, the highest polarization in the period studied was in the country in the early 1990s, but it saw a marked rise in populism with the arrival of the aforementioned parties Dawn, Public Affairs and ANO 2011 after the elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of 2013. But the second hypothesis, on the contrary, is borne out by the rise of populist parties after the Great Recession of 2009, and their overall gains almost tripled from seven percent to less than 21. Finally, the third hypothesis must be refuted for the Czech Republic, as the number of refugees increased in 2013-2015, the polarization of society decreased. As mentioned once, the most polarized society in the Czech Republic was in the early 1990s, when there were some 2,600 refugees, a very similar number as before the start of the refugee crisis of 2014.

To prevent, or at least slowdown, the phenomenon of deterioration in the quality of democracy in Europe, it is necessary to describe the effects of post-communist transformation, globalization, and the liberalization of society on poorer regions and their people. In the past three decades, this particular group of residents has suffered the greatest scars on their vision of politics and democracy. It is the post-communist countries that should create their own form of democracy and not seek to "import" a version of it from one of the Western states. If citizens see democracy as a system of government that serves them and is tailor-made for the country with all socio-economic specificities, it will have many times less chance of eroding. Several basic aspects of the decline in the quality of democracy in Hungary can be inferred from the example of the decline in the quality of democracy, namely the strengthening of executive power at the expense of legislative power, the weakening of the independence of the courts and the weakening of citizens' personal freedoms. For example, freedoms of expression, freedoms of association, and academic freedoms. In Hungary, legislative power has been weakened, especially after prime minister Orbán was granted the right to rule indefinitely by decrees in March 2020. For this reason, a system of

checks and balances is necessary, as a safeguard against a decline in the quality of democracy.

Použitá literatura

Balík, S. (2012). *Teorie a praxe nedemokratických režimů* (2. přeprac. vyd.). Praha: Dokořán.

Balík, S. (2007). Totalitní a Autoritativní Režimy. *Sborník Prací Filozofické Fakulty Brněnské Univerzity*, 2007(54).

Bermeo, N. (2016). On Democratic Backsliding. *Journal Of Democracy*, 2016(27), 5-19.

Bílek, J. (2015). Hybridní režimy jako svébytná kategorie politických režimů: Komparace vybraných přístupů. *Středoevropské Politické Studie*, 2015(2), 215-221.

Bogaards, M. (2009). How to classify hybrid regimes? Defective democracy and electoral authoritarianism, *Democratization*, 16:2, 399-423, DOI: 10.1080/13510340902777800

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2021, July 27). Jarosław Kaczyński. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/Jaroslaw-Kaczyński>

Michael Coppedge, John Gerring, Carl Henrik Knutsen, et al. (2022). *V-Dem Dataset 2022* [Data set]. Varieties of Democracy (V-Dem) Project. <https://doi.org/10.23696/VDEMDS22>

Dahl, R. A., Shapiro, I., & Cheibub, J. A. (Eds.). (2003). *The democracy sourcebook*. MIT Press.

- de Vries, K. (2022). Total Economy Database™ [Data set]. The Conference Board
- Döring, H., Huber, C., & Manow, P. (2022). ParlGov 2022 Release [Data set]. Harvard Dataverse. <https://doi.org/10.7910/DVN/UKILBE>
- Guasti, P., & Mansfeldová, Z. (2018). *Democracy under stress*. Praha: Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences.
- Hanley, S., Dawson, J., & Cianetti, L. (2018). East European Politics: Rethinking “democratic backsliding” in Central and Eastern Europe (Vol. 2018).
- Hanley, S., & Sikk, A. (2016). Economy, corruption or floating voters? Explaining the breakthroughs of anti-establishment reform parties in eastern Europe. *Party Politics*, 22(4), 522–533.
- Hauser, M. (2019). Populismus jako návrat demokracie [Online]. Retrieved from <https://www.novinky.cz/kultura/salon/clanek/michael-hauser-populismus-jako-navrat-demokracie-40287105>
- Hopkin, J., & Paolucci, C. (1999). The business firm model of party organisation: Cases from Spain and Italy. *European Journal Of Political Research*, 1999(35), 307-339.
- Horák, M. (2013). *Projevy regionálního politického populismu v oblasti sociálního vyloučení (Diplomová)*. Plzeň.
- Hosenseidlová, P., & Krkoška, D. (2020). Maďarský parlament schválil ukončení mimořádných pravomocí vlády [Online]. 1.5.2022, Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3120794-madarsky-parlament-schvalil-ukonceni-mimoradnych-pravomoci-vlady>
- Kant, I. (1991). Kant: Political Writings. In *Kant: Political Writings* (pp. 112-113). Cambridge: Cambridge University Press.

Kubát, M. (2006). Teorie nedemokratických režimů a východní Evropa 1944–1989. *Politologický Časopis*, 2006(2), 144-145.

Lebeda, P. (2016). Kvalita demokracie a ekonomická krize: Řecko v evropském srovnání (Diplomová). Brno.

Lewitsky, S., & Way, L. (2015). The myth of democratic recession. *Journal Of Democracy*, 2015(26), 45-49.

Linz, J. J. (2000). *Totalitarian and Authoritarian Regimes*. Londýn: Lynne Rienner Publishers.

Mariotti, C. (2010). *Silvio Berlusconi's Party of Only Children: The Organizational Model of Forza Italia* Madrid: Universidad Carlos III de Madrid.

Martinovský, M. (2018). Nejvíce uprchlíků mířících do Španělska pochází z Venezuely, úřady nestíhají zpracovávat žádosti o azyl [Online]. Retrieved May 1, 2022, from <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/nejvice-uprchliku-miricich-do-spanelska-pochazi-z-venezuely-urady-nestihaji-zpracovavat-zadosti-o-azyl-54878>

Maškarinec, P. (2019) The rise of new populist political parties in Czech parliamentary elections between 2010 and 2017: the geography of party replacement, *Eurasian Geography and Economics*, 60:5, 511-547,

Merriam-Webster. (n.d.). Dichotomy. In Merriam-Webster.com dictionary. Retrieved February 2, 2022, from <https://www.merriam-webster.com/dictionary/dichotomy>

Mudde, C. (2004). *Populism in the Twenty-First Century: An Illiberal Democratic Response to Undemocratic Liberalism*

Rychlíková, A. (2018). Populismus nás chce zavalit zbytečnostmi [Online]. Retrieved May 1, 2022, from <https://a2larm.cz/2018/05/populismus-nas-chce-zavalit-zbytecnostmi/>

Sönmez, H. (2020). Democratic Backsliding or Stabilization? : The Role of Democracy Indices in Differing Interpretations.. *Politikon*, 2020(46), 54-78.

SYRIZA. (2022). About SYRIZA [Online]. Retrieved May 1, 2022, from <https://www.syriza.gr/page/about-syriza.html>

World Bank Group. (2022). World Bank World Development Indicators, 1960-2020 (27th Edition) [Data set]. UK Data Service. <https://doi.org/10.5255/UKDA-SN-4814-8>

Seznam příloh

Příloha 1: *Mapa volebních výsledků do PSP ČR 2021 pro hnutí ANO*

<https://www.volby.cz/pls/ps2021/ps?xjazyk=CZ>

Příloha 2: *Mapa volebních výsledků voleb do PSP ČR roku 2021 pro SPD*

<https://www.e15.cz/volby-snemovna/vysledky-voleb-2021/strana-spd?strana=4>

Příloha 3: *Mapa volebních výsledků do Bundestagu roku 2017 pro AfD Greve, Maria & Fritsch, Michael & Wyrwich, Michael. (2021). Long-Term Decline of Regions and the Rise of Populism: The Case of Germany.*

Příloha 4: *Mapa volebních výsledků do Parlamentu Slovenské republiky roku 2020 pro Smer-SD*

<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/kompletni-prehled-slovenskych-voleb-40315117>

Příloha 5: *Mapa volebních výsledků do Parlamentu Slovenské republiky v roce 2020 pro LSNS*

<https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/kompletni-prehled-slovenskych-voleb-40315117>

Příloha 6: *Výzkumná tabulka Bakalářská práce Jan Zajiček*

[https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-BpssXp0-](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-BpssXp0-XNjtoHRvQeA2h4dVhOm81y6/edit?usp=sharing&oid=108117896463371505853&rtfpof=true&sd=true)

[XNjtoHRvQeA2h4dVhOm81y6/edit?usp=sharing&oid=108117896463371505853&rtfpof=true&sd=true](https://docs.google.com/spreadsheets/d/1-BpssXp0-XNjtoHRvQeA2h4dVhOm81y6/edit?usp=sharing&oid=108117896463371505853&rtfpof=true&sd=true)